

Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşada V "Xarıbülbül" Beynəlxalq Folklor Festivalının açılışı olub

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva festivalın açılışında iştirak ediblər

Mayın 12-də Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhərində V "Xarıbülbül" Beynəlxalq Folklor Festivalının açılışı olub.

AZERTAC xəber verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva festivalın açılışında iştirak ediblər.

Şuşa şəhərinin 270 illiyi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə elan edilən "Şuşa İli"ndə keçirilən V "Xarıbülbül" Beynəlxalq Folklor Festivalı Heydər Əliyev Fondu, Mədəniyyət Nazirliyi və Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu tərəfindən təşkil olunub. Mayın 14-də başa çatacaq sayca beşinci festivala xarici ölkələrdən müxtəlif folklor əslublarında çıxış edən müsiqiçilər, rəqs kollektivləri, həmçinin Azərbaycanın müxtəlif regionlarından folklor kollektivləri qatılıblar.

Festivalın açılış konserti Fikrət Əmirov adına Azərbaycan Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblının ifasında "Vətən süttisi" ilə başladı.

Sonra Əməkdar artistlər İlkin Əhmədov, Babək Niftaliyev və Səbinə Ərəblin ifasında "Qarabağ şikəstəsi"nin sədaları Şuşa dağlarına yayıldı.

Vətən mühərribəsində Azərbaycana əsl qardaşlıq dəstəyi göstərən Türkiyəni festivalda Türk Dünyası Musiqi və Xalq Rəqsleri Ansamblı təmsil edir. Ansamblın ifasında "Van yöresi" xalq rəqsi maraqlı qarşılandı.

Azərbaycanın Xalq artisti Polad Bülbüloğlu "Çal oyna" xalq mahnısını, "Cəngi" Estrada Folklor Rəqs Ansamblı "Tənzərə", Əməkdar artist Şirzad Fətəliyev və nəfəs alətləri qrupu isə "Turacı" xalq rəqslərini ifa etdilər.

Malinin Şeyx Tidiane Sek etnocaz qrupu "Sanqa Bo" kompozisiyاسını, "Pakistan rəngləri" qrupu "Bhanqra" rəqşini, Melitassi Gürcü Folklor Rəqs Ansamblı "Svanuri" rəqşini təqdim etdilər.

Azərbaycan Dövlət Rəqs Ansamblı avar xalq rəqşini, Tunisin "Yuma" dueti "Smek" kompozisiyاسını, Özbəkistanın Baxor Dövlət Rəqs Ansamblı isə "Bayot" xalq rəqşini ifa etdilər.

Daha sonra Əməkdar mədəniyyət işçisi aşiq Samira Əliyeva və aşiq Əli Tapdıqoglu "Qarabağ qayıtağısı" saz havasını, Xalq artisti Polad Bülbüloğlu və Bakı Koreoqrafiya Akademiyasının "Xarıbülbül" rəqs ansamblı "Qarabağım" mahnısını səsləndirdilər.

Açılış konserti Əməkdar artist Aybeniz Haşimova-nın və "Bülbüllər" qrupunun ifasında "Vətəndən pay olmayı" mahnısı ilə başa çatdı.

* * *

Hələ 2020-ci il noyabrın 8-de Prezident İlham Əliyev Şuşanın azad olunması münasibətilə xalqa müraciətində qeyd etmişdi ki, Qarabağın tacı olan bu şəhər tezliliklə dırçılacak və özünün əvvəlki şöhrətini qaytaracaqdır. Ətanıkkı festivalın açılış mərasimində isə dövlətimizin başçısı "Biz bu gözəl ənənəni bərpa etdik və bundan sonra "Xarıbülbül" festivalı Şuşada hər il keçiriləcək", - demişdi. V "Xarıbülbül" Beynəlxalq Folklor Festivalının keçirilməsi Prezidentimizin həmin fikirlərinin əyani təsdiqidir.

Qeyd edək ki, Şuşa şəhərində ilk "Xarıbülbül" festivalı məşhur xanəndə, pedaqoq, Xalq artisti Seyid Şuşinskiyin (1889-1965) 100 illik yubileyi ilə əlaqədar 1989-cu ildə keçirilib. Tedbir həmin ilin mayında - Şuşada xarıbülbülün çiçəklənmə dövründə təşkil olunub. İlk festivalda yerli ifaçılar yanaşı, keçmiş ittifaq respublikalarından Qırğızistan, Qazaxıstan, Rusiya (Başqırdıstan), Litva və Belarusdan da musiqi qrupları iştirak ediblər.

1990-ci ildən "Xarıbülbül" festivalı beynəlxalq status alıb. İkinci festivala Hollandiya, Almaniya, İsrail və Türkiyədən də folklor qruplarının dəvət edilməsi böyük marağa səbəb olub. Qarabağ münaq-

şesinin başlaması ilə əlaqədar Şuşada ağır vəziyyət yarandığından əsas konsertlər Ağdamda təşkil edilib. Festivalın bir sıra konsertləri Bərdə və Ağcabədədə də keçirilib. Ümumilikdə ikinci festivalda müxtəlif ölkələrdən 170-ə yaxın nümayəndə iştirak edib.

1991-ci ildə keçirilən III "Xarıbülbül" festivalına 25 ölkədən 300-ə yaxın nümayəndə qatılıb. ABŞ və Avstraliyadan olan rəssamlar da festivala təşrif bururlular. Tamaşaçıların coxluğu səbəbindən festivalın əsas konsertləri stadionlarda keçirilib. II və III festivalların yekun konsertləri Bakıda Heydər Əliyev Sarayında təşkil olunub.

Dördüncü festival 1992-ci il mayın 15-də başlamalı, o zamanadak keçirilənlərin en möhtəşəmi olmalı idi. Dünyanın 30-dan çox ölkəsindən 500 nəfərin iştirakı nəzerdə tutulmuşdu. Lakin həmin ilin 8 mayında Şuşa şəhəri Ermənistan hərbi birləşmələri tərəfindən işğal edildiyindən "Xarıbülbül" festivalı yalnız qısa müddətde Ağdam şəhərindəki imarət kompleksində keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadəti Azərbaycan Ordusunun Vətən mühərribəsində şanlı Qəlebəsindən sonra ənənəvi "Xarıbülbül" festivalı yenidən Şuşa şəhərində təşkil edildi. 2021-ci il mayın 12-13-də Şuşanın Cıdır düzündə Heydər Əliyev Fonduñun təşkilatçılığı ilə keçirilən festivalın açılışında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri də iştirak ediblər.

Festival çərçivəsində milli rəqs, muğam sənəti təqdim olunub, ölkəmizin müxtəlif regionlarını və milli azlıqları təmsil edən folklor kollektivlərinin konsertləri keçirilib, Azərbaycan xanəndələrinin müxtəlif illərdə Şuşada ləntə alınmış ifalarından ibarət videoçarxlar nümayiş etdirilib, klassik musiqi əsərləri təqdim olunub.

AMEA-da "Heydər Əliyev: Dövlətçilik təlimi və müasir dövr" mövzusunda konfrans keçirilib

səh. 2 ➔

II "Xarıbülbül" rəsm və əl işlərindən ibarət Ümumrespublika yaradıcılıq müsabiqəsi keçirilib

səh. 7 ➔

"Şuşa İli" çərçivəsində beynəlxalq konfrans keçirilib

səh. 8 ➔

"Cənubi Xəzər hövzəsinin palçıq vulkanizmi və karbohidrogen sistemləri" adlı kitab çapdan çıxb

səh. 9 ➔

AMEA-da "Heydər Əliyev: Dövlətçilik təlimi və müasir dövr" mövzusunda konfrans keçirilib

Mayın 6-da AMEA-nın Rəyasət Heyətində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümüne həsr edilən "Heydər Əliyev: Dövlətçilik təlimi və müasir dövr" mövzusunda konfrans keçirilib.

Əvvəlcə konfransda Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərimizin xatirəsi bir dəqiqəliklə sükütlə yad edilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov müstəqil dövlətimizin memarı və qurucusu olan Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı qarşısındaki tarixi xidmətlərindən, dahi liderin elmi, siyasi, iqtisadi və mədəni quruculuq sahəsində, o cümlədən AMEA-nın bugünkü fəaliyyətində böyük rolundan danışır. Bildirib ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müdrik siyaseti və tarixi uzaqqorənliyi sayesində milli dövlətçilik ideyasının, həmçinin müasir Azərbaycan dövlətinin qurulmasına və xalqımızın müstəqillik arzusunun gerçəkləşməsinə nail olunub.

Akademik Arif Həşimov diqqətə çatdırıb ki, dünya şöhrəti siyasetçi Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrde ölkəmizde elmin, o cümlədən AMEA-nın inkişafına böyük diqqət və qayğı ilə yanaşıb. Ulu Öndərin ikinci dəfə həkimiyətə gəlisişdən sonra akademyanın bağlanmaq tehlükəsi aradan qalxıb və Azərbaycan elminin yeni inkişaf mərhələsi başlanıb.

O, Ulu Öndər Heydər Əliyevin uğurlu daxili və xarici siyasetinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən yüksələn xətə davam etdirilməsi nəticəsində Azərbaycanın mühüm tarixi nailiyyətlər əldə etdiyini, 44

gündük Vətən müharibəsində qazanılan tarixi Zəfərin Heydər Əliyev siyasetinin təntənəsi olduğunu vurgulayıb.

Daha sonra AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli "Müstəqillik yollarında: Heydər Əliyevdən İlham Əliyevə" adlı məruzə ilə çıxış edib.

Akademik İsa Həbibbəyli Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müstəqilliyimiz yolunda göstərdiyi xidmetlərdən bəhs edib. Bildirib ki, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev hələ SSRİ dövründə Azərbaycana rəhbərlik etdiyi illərdə herb sahəsində yüksəkxitəslə Kadrların yetişdirilməsi işinə böyük diqqət yetirmiş, Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin açılmasına dəstək vermişdir. Onun sözlərinə görə, Ulu Öndər Azərbaycan dilinin 1978-ci il Konstitusiyasına dövlət dili kimi daxil edilməsinə nail olmaqla, Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin böyük təməllərini atmışdır.

"Ümummilli Lider Heydər Əliyevin xalqımız qarşısında xidmetlərinin nəticəsidir ki, ölkəmizdə azərbaycanlıq ideyaları hələ Sovet həkimiyəti illərində formalasmışdır", - deyə bildirən vitse-prezident əlavə edib ki, bu səbəbdən Azərbaycan keçmiş SSRİ-yə daxil olan digər ölkələr müqayisədə, müstəqillik qazandıqdan sonra milli ideolojiyanın müəyyən etmək baxımından bir addım öndə idi: "Dahi lider Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin banisi olduğu kimi, həm də Azərbaycan dövlət ideologiyasının banisidir".

Akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, müstəqilliyin ilk illərində Azərbaycan üçün zəruri olan bütün siyasi, ideoloji, hərbi, iqtisadi proseslər en yüksək seviyyədə Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qətiyyətə, ardıcılıqla və məqsədyönlü

şəkildə həyata keçirilmişdir. Böyük şəxsiyyət tərəfindən Azərbaycanın siyasi suverenliyinin əsaslarının yaradılması, müstəqil dövlətin konstitusiyasının təsdiq olunması ölkəmizin siyasi müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi istiqamətində atılan vacib addımlardandır.

O, həmçinin iqtisadi suverenliyin təmin olunması istiqamətində icra olunan mühüm layihələrdən olan, 1994-cü ilde imzalanmış "Ösrrin müqaviləsi"nin əhəmiyyətindən danışır, onun beynəlxalq əhəmiyyətə malik olan müqavilə olmaqla yanaşı, həm de Azərbaycanın müstəqilliyinin manifesti kimi vacibliyini vurgulayıb. İsa Həbibbəyli dünya ölkələrinin bu müqavilənin işığında Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini yeniden tanıdığını bildirib.

Vitse-prezident müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin bərpası istiqamətində görülən mühüm işlərdən biri kimi 1990-ci il noyabrın 17-də Naxçıvan Ali Sovetinin sessiyasında Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə müstəqilliyimiz əsas atributlarından olan üçrəngli bayraqımızın Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Bayraqı kimi qəbul edilməsinə nail olmasına xüsusi qeyd edib. Bildirib ki, Ulu Öndərin yorulmaz fəaliyyətinin nəticəsi olaraq torpaq İslahatlarının həyata keçirilməsi, ordu qu-ruculuğu, bazar iqtisadiyyatına keçid, ölkəmizdə özəl sektorun for-malaşdırılması iqtisadi müstəqilliyə hesablanmış mühüm addımlar sırasındadır.

Akademik İsa Həbibbəyli əlavə edib ki, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev Azərbaycanın xarici siyaset konsepsiyasının yaradıcısı və icraçısı kimi Azərbaycana çox sayıda tərefdaşlar qazandırmış, dünyanın müxtəlif ölkələri ilə yaratdığı əlaqələr nəticəsində Azərbaycanın mü-

milli Lider SSRİ rəhbərliyi qarşısında təkidi tələblər irəli sürərək, strateji əhəmiyyətli bir sıra sənaye və istehsal müəssisələrinin respublikada inşasına nail olmuş, həyata keçirdiyi səmərəli islahatlarla çox qısa zamanda ölkəmizin iqtisadi inkişaf göstəricilərinə görə keçmiş ittifaq respublikaları arasında ilk yerlərdən birini tutmasını təmin etmişdir.

Məruzəçi görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin təşəbbüsü, zəhməti və uzaqqorənliyi sayəsində, böyük əziiyyətlər bahasına tarixi addım atıldıqını, SSRİ dövründə Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Lisey yaradıldığını diqqətə çatdırıb. Vurğulayıb ki, məhz 50 il bundan önce əsası qoyulmuş hərbi məktəbin yetişdirdiyi əsgər və zabitlər 44 günlük Vətən müharibəsində xalqımıza tarixi Zəfər yaşıtdılar.

"Milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunmasına, mədəniyyətimizin inkişafında müstəsna xidmətlər göstərmiş böyük dövlət xadimi hər zaman milli kimliyi ilə qürur duymuş, əxəsrlək mədəniyyətimizin və mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması gələcək nəsillərə tövsiyə etmişdir. Hazırda Prezident İlham Əliyev tərəfindən Ulu Öndərin yürütdüyü siyaset uğurla davam etdirilir. Bu gün hər birimiz Azərbaycan vətəndaşı olaraq dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevi daim minnətdarlıq hissi ilə yad edir, dərin hörmətlə anırıq", - deyə akademik Asəf Hacıyev əlavə edib.

Tədbirdə, həmçinin Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdürü, filologiya elmləri doktoru Elnərə Akimova "Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı", Aşqarlar Kimyasi Institutunun icraçı direktoru, kimya elmləri doktoru Əfsun Sucayev "Azərbaycanda kimya sənayesinin inkişafında Heydər Əliyevin rolü", Radiasiya Problemləri İnstitutunun (RPI) aparıcı elmi işçisi, fizika elmləri doktoru Elçin Hüseynov "Azərbaycan elmi: Heydər Əliyevdən İlham Əliyevə" və AR Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komisiyasının şöbə müdürü, RPI-nin aparıcı elmi işçisi, fizika elmləri doktoru Sakin Cabarov "Heydər Əliyev və Azərbaycan ordusu" mövzularında məruzələrlə çıxış edərək, Ulu Öndərin müvafiq sahələrdə həyata keçirdiyi uğurlu siyasetdən və əldə olunan nailiyyətlərdən danışıblar.

Sonda AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Dilqəm Tağıyev və AMEA-nın müşaviri, akademik Yaqub Mahmudov çıxış edərək dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı və dövləti qarşısında əxşaxəli fəaliyyətindən bəhs edib, Ulu Öndərlə bağlı xatirələrini bölüşüb. Vurğulanıb ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyev bütün həyatını Azərbaycanın rifahına həsr edib, ictimai-siyasi fəaliyyəti dövründə Azərbaycanın inkişafı üçün çalısb, milletimiz, xalqımız üçün əlinən gələni əsirgəməyib. Bu gün Ulu Öndərin siyasi kursu ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən yeni reallıqlar işğında uğurla və müvəffəqiyyətə davam etdirilir.

***

Qeyd edək ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümü münasibətilə AMEA-nın bütün elmi müəssisə və təşkilatlarında silsilə tədbirlər keçirilib.

Müasir Azərbaycan elminin inkişafı Ulu Öndərin adı ilə bağlıdır

XX əsrde böyük bir yol keçmiş Azərbaycan elmi və təhsili milli məfkurənin, milli dövlətçiliyin təşəkkülü və möhkəmlənməsi ilə paralel inkişaf edib, özünün ən yüksək səviyyəsinə isə 1960-ci illərin sonlarından başlayaraq ulu öndər Heydər Əliyevin hərtərəfli dəstəyiyle çatıb.

Ümummilli Liderin məqsədönlü milli dövlətçilik, müstəqillik, elm, təhsil, mədəniyyət və iqtisadi siyaseti hər zaman elmi əsaslarla söykənmiş, iman və idrak üzərində qurulmuşdu. Bu siyasetin layıqli davamçısı Prezident İlham Əliyev elm, təhsil və mədəniyyətin, alim və müəllimlərin böyük himayədarı olmuş Ulu Öndərin Azərbaycanda elmin inkişafının dəstəklənməsi ilə bağlı uzaqqorənliklə verdiyi tövsiyələrini də bütün digər vəsiyyətləri kimi ardıcıl şəkilde heyata keçirir.

Bu gün Azərbaycan Respublikası müstəqilliye keçid dövrünün çətinliklərini, iki müharibənin və yadəli işğalının neticələrini arxada buraxaraq, dünyanın bəzi hegemon qüvvələri tərəfindən yeridilən ikili standartların doğruduğu təhdidlərə baxmayaraq, öz ayaqları üzərində kifayət qədər möhkəm dayanaraq intensiv inkişaf yoluna qədəm qoyub və öz təhlükəsizliyini təmin edə bilmək qüdrətə çata bilib. Bu naiyyətlərdə milli məfkureyə bağlı elmi əsaslı idarəetmenin və ölkənin elmi potensialının rolü əhəmiyyətli dərəcədə yüksəkdir. Bugünkü inkişaf və tərəqqinin bazisi olan elm siyasetinin əsasını isə Ulu Öndər 53 il once ölkəyə rəhbərlik etməye başlayaraq qoyub, respublikanın xalq təsərrüfatında elmin rulunun artırılmasını, hem fundamental, hem də tətbiqi elm sahələrinin inkişaf etdirilməsini öz fəaliyyətinin başlıca istiqamətlərindən biri elan edib. Azərbaycan SSR KP MK-nin 1969-cu ilin avqust plenarında öz proqramını elan edən Böyük Azərbaycanlıların elmə ve elm adamlarına münasibətə bağlı söylekləri bu gün də aktuallığını qoruyub saxlayır. Həmin tədbirdə Ulu Öndər, həmçinin elm adamları qarşısında program xarakterli vəzifələr qoymuşdu. Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev bütün həyat və fealiyyəti dövründə alimlərə qayğı ilə yanaması və onlara six bağlılığı ilə seçilip. Ümummilli Lider hər zaman insanlar arasında böyük nüfuzundan və ümumxalq sevgisindən istifadə edərək cəmiyyətin elm və təhsil, elmi potensiala müasibətinə məqsədönlü şəkildə müsbət təsir göstərir, "şəxsan mən elm xadimlərinə həmişə böyük hörmətə yanaşmışam... ona görə ki, elm adamları müstəsna adamlardır", "Milli Elmlər Akademiyası Azərbaycan xalqının milli servətidir. Onu qoruyub saxlamalıq" kimi çıxışları ilə cəmiyyəti etibarla sələb yürüşləriన əvvəlcən görür və onların qarşısını əzaqərənliliklə alır. Böyük rəhbərlik və təşkilatlı bacarıqları, fitri istedadı, yüksək intellekt, dərin bilikləri və novatorluğu ilə nümunə olan Ulu Öndər dövlətin idarə olunmasına, xarici və daxili siyasetə, iqtisadiyyat və sosial sahələrə, milli təhlükəsizliyin təmin olunmasına aid bütün məsələlərin hellinə hər zaman elmi cəhdənən əsaslandırmışa yanaşmağa üstünlük verirdi və ətrafindəki insanlara bunun yeganə düzgün mövqe olduğunu aşılıyordı. Onunla birləşdə, rəhbərliyi altında çalışmış məmər və mütəxəssislər bu manada böyük bir məktəb keçmiş olurdular.

Ümummilli Lider bircinci dəfə həkimiyyətə geldiyi andan başlayaraq Azərbaycanı keçmiş SSRİ-nin ən sərbət elm və təhsil mərkəzlərindən birləşdirən özünü missiyası hesab etmək istəydi.

edir və bu məqsədile elmi-tədqiqat institutlarının, elmi işçilərin sayının artırılmasına çalışır, diqqət və qayğısına onlardan əslə əsirgemirdi. Əgər 1969-cu ilde Azərbaycanda 89 elmi-tədqiqat institutu, 12 min 850 elmi işçi, o cümlədən 55 akademik və müxbir üzv, 329 elmlər doktoru və 3000 elmlər namizədi var isidə, 1980-ci illərin əvvəllerində 123 elmi idare və 17 ali məktəbde 22 min elmi əməkdaş, o cümlədən Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının 56 həqiqi və 71 müxbir üzvü, 900-dən çox elmlər doktoru və 8 minden çox elmlər namizədi çalışır. Məhz 1970-ci illərin əvvəllerindən başlayaraq Ulu Öndər məqsədönlü siyaseti və planlı fealiyyəti sayəsində ölkədə elmin maddi-texniki bazası əhəmiyyətli dərəcədə möhkəmlənib, Azərbaycan elmi SSRİ-də və dünyada kifayət qədər tanıldıb, tədqiqat işlərinin səviyyəsi yüksəlib, istiqamətləri genişləndirilib, elm və təhsil müəssisələrindən çalısan her kəs hərətəfli qayğı ilə ehətə edilib. Qürurverici faktdır ki, mərkəzde bəzi şovinist qüvvələrin əyalət kimi baxdıqları Azərbaycanda 1970-1980-ci illərdə həm təbətə, həm texniki, həm humanitar, həm də ictimai elmlər sahəsində böyük elmi potensial yaradılıb, 258 elmlər doktoru, 2 min 677 elmlər namizədi hazırlanıb. Bu dövrə mülli dil və adəbiyyatın, ölkə tarixi və mədəniyyətinin tədqiqinə göstərilən xüsusi diqqət digər müttəfiq respublikalarla müqayisədə xeyli yüksək idi və hamımız bu amilin gelecekdə xalqımızın özündüründə, milli dövlət qurulduğunda və düşmən qüvvələrə qarşı informasiya mühərabəsində nə qədər mühüm əhəmiyyət daşıdığını, nə qədər vacib rol oynadığının şahidi olmuşdur. Böyük Azərbaycanlı elmin inkişafına dövlət quruculuğunun vacib tərkib hissəsi kimi baxırdı. Ümummilli Liderin və onun layıqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin müstəqil Azərbaycana rəhbərlik etdikləri dövrlerde milli dövlət quruculuğu sahəsində qazanılmış nailiyətlərin əsas səbəblərindən biri de məhz bu siyaset hesab oluna bilər.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev elmin inkişafını ləngidən, onu geri çəkən neqativ hallara, maneelərə qarşı barışmaz mövqeyi ilə her zaman seçilib, bu cür halların vaxtında aradan qaldırılması üçün vacib tədbirlərin həyata keçirilməsinin təşəbbüskarı və təşkilatçı olub. Ulu Öndərin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrlerde Elmlər Akademiyasına, onun elmi həyətinə hər zaman xüsusi həssaslıq və qayğı ilə yanaşması məlum həqiqətdir. Azərbaycanda əhəmiyyətə ilk gelmişindən sonra görülen ardıcıl tədbirlər alımlarımızın fealiyyətinin, əldə etdikləri nailiyətlərin, xalq təsərrüfatının inkişafındaki rolunun keçmiş SSRİ dövləti və dünaya ictimaiyyəti tərəfindən yüksək qiymətləndirilməsinə şərait yaratmışdı. Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının aldığı ilk yüksək mükafat - "Xalqlar dostluğu" ordeni də elmi müəssisəyə 1975-ci ilde dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev tərəfindən təqdim edilmişdi. O

savadlı mütəxəssislərin yaxın və uzaq xaricdə təhsil alaraq və lazımi təcrübə toplayaraq biologiya və aqrar elmlər üzrə tədqiqatlara cəlb olunmasında görkəmli alim və ictimai-siyasi xadim akademik Cəlal Əliyevin də böyük xidmətləri olub. Həmin siyasetin nəticələri bu gün Azərbaycan elmine dünya səviyyəsində nüfuz qazandırmadıqdır.

Azərbaycan tarixinin ən ağır dönenlərində doğma xalqının çağırışı ilə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Heydər Əliyev mövcud vəziyyətdən çıxış yollarını araşdıraraq, növbəti addımlarını müyyənəşdirərək onların fikir və mövqelərini örənib. Ulu Öndər sonrakı dövrə görədən tədbirlər, dövlət başçısı kimi atlığı ardıcıl addımlarla ziyanlıya, alime və elme hörməti geri qaytarmağa nail ola bilmişdi.

Ümummilli Lider 1997-ci il yanvarın 31-də Azərbaycan Elmlər Akademiyasının rəhbərliyini və aparıcı alimlərin bir qrupunu qəbul edərək elm sahəsində isləhatların aparılması vacibliyini təsdiqləmiş, Azərbaycanda elmin inkişaf strategiyasının əsas müddəalarını və bu müddəələri həyata keçirmək üçün vəzifələri qəti olaraq müəyyənləşdirmişdi. Qeyd edilən tədbirdə Ulu Öndərin ortaya qoymduğu mövqə və cəmiyyətə verdiyi mesajlar elmimizin nüfuzunu yenidən artırıb, akademik qurumların ölkənin inkişafında rolu və mövqeyi möhkəmlənmişdir. Elmə və akademiyaya verdiyi dəyəri görkəmli dövlət adımı yüksək şəkildə ifadə etmişdi. Elmin təşkilinə milli dövlətçilik mövqeyindən yanaşan Ulu Öndərin 2001-ci il 15 may tarixli Fərmanı ilə Elmlər Akademiyasının adına "Milli" sözü əlavə edildi. Bundan sonra Akademiyada isləhatlar daha da sürətləndirildi, 2001-ci ilin iyun ayında yeni seckiklər keçirildi, həqiqi və müxbir üzvlərin sayı 200-ə qədər artırıldı. 2002-ci ilde Prezident Heydər Əliyevin AMEA-nın Naxçıvan Böləşəsinin yaradılması haqqında tarixi Sərəncamı Naxçıvan Muxtar Respublikasında elmi potensialı gücləndirilmesi, xüsusile region üçün vacib olan geniş miqyaslı tədqiqatların aparılması naiblik imkanlar yaratıldı. Alımların, elm adamlarının sosial müdafiəsi, onların elmi fealiyyəti üçün zəruri iş və laiyqli həyat şəraitinə təmin olunması 1970-ci illərdə olduğu kimi, müstəqillik dövründə də Ulu Öndərin elm siyasetinin əsas princip və göstəricilərindən olub. Məhz onun təşəbbüsü ilə 2002-ci ilde iyulun 1-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi və müxbir üzvlərinin rütbə maaşlarının verilənən başlanılıb. 1990-ci illərdən başlayaraq AMEA əməkdaşlarının, ümumən elm və təhsil işçilərinin sosial müdafiəsi üzrə əhəmiyyətli layihələr həyata keçirilib, onların vəzifə maaşları dəfələrlə artırılıb, elmi adlara görə ödəmələr təyin edilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev elmin idarə olunmasına və hüquqi bazasının təkmilləndirilməsi istiqamətində Ulu Öndərin apardığı siyaseti davam və inkişaf etdirib. 2016-ci ilin iyulun 14-də Azərbaycanda elmin inkişafı istiqamətində yeni perspektivlər açan "Elm haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu Milli Məclis tərəfindən qəbul edilib və Prezident tərəfindən imzalanıb. Qanun Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 1-ci və 10-cu bəndlərinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasında elmi fealiyyətin təşkilatçı, idarə edilməsi və inkişafı sahəsində dövlət siyasetinin əsas principlerinin, elmin və elmi-innovasiya fealiyyətinin məqsədlərini, elmi fealiyyət subyektlərinin hüquq və vəzifələrini, elmin maliyyətlenmesi mehanizmlərini, elmi nailiyyətlərin stimullaşdırılması və onlardan istifadənin təşkilatlı-hüquqi əsaslarını müəyyən edir. Son illerde müasir dövrün çağırışlarını və ölkədə gedən prosesləri nəzərə almaqla Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında dərin elmi,

elmi-texniki, struktur və kadr isləhatları aparılmadıqdır. Qısa zaman əsasında dövlətin dəstəyi ilə elmi tədqiqat müəssisələrinin maddi-texniki bazası xeyli gücləndirilib, AMEA-nın Nizamnaməsində bir neçə dəfə müvafiq dəyişikliklər edilib. Prezident İlham Əliyevin 2010-cu və 2015-ci illərdə AMEA-nın Ümumi yığıncaqlarında və digər çoxsaylı tədbirlərdə dövrün çağırışlarına, ölkənin ehtiyaclarına, alimlərin cəmiyyət həyatının müxtəlif sahələrində istirakına dair dərin məzmunlu, program xarakterli çıxışları, elmin inkişaf perspektivləri ilə bağlı dəyərlə tövsiye və tapşırıqları Ulu Öndərin müdrikliklə müəyyən etdiyi və həyata keçirdiyi elm siyaseti kursunun daha yüksək səviyyədə davamı baxımdan səciyyəvi olub.

Bu gün Dördüncü Sənaye İngilabı ilə ayaqlaşmaq, iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafını təmin etmek, bılıklar və sūni intellektə əsaslanan informasiya cəmiyyətinin formalşdırılması və insan kapitalına investisiyaların qoyulmuşu yaxın perspektiv üçün Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, bütün bunnar yüksəkxitəsli insan resursları, yeni elm yanaşmalar və əvvəl innovasiya fealiyyəti tələb edir və müasir dönyanın orta yaradılması və əmək potensialının formalaşdırılması, Azərbaycanın dövlətçilik və onunla bağlı elm və təhsil siyasetinin başlıca strateji istiqamətlərindən. Prezident İlham Əliyevin dəfələrlə qeyd et

Müstəqillik yollarında: Heydər Əliyevdən

Hər bir xalqın siyasi-tarixi təleyində dövlət müstəqilliyyindən böyük hadisə yoxdur. Yalnız müstəqil dövlətə malik olmaqla, xalq özünü tam ifadə etmək imkanı qazanır. XX əsrin əvvəllerində fəaliyyət göstərmiş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin mühüm əhəmiyyəti olmuşdur. Buna baxmayaraq, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin cəmi 23 ay fəaliyyətini davam etdirməsi xalqın bütövlükə özünü ifadə etməsi üçün lazımi imkan yarada bilməmişdir.

18 oktyabr 1991-ci ildə yenidən bərpa olunmuş Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi tariximizin mühüm hadisəsidir. Uğurla öz fəaliyyətini davam etdirməkdə olan, dünya birliliyində qəbul olmuş, böyük sürətlə bütün yönələri ilə inkişaf edən müstəqil Azərbaycan dövləti xalqımızın çoxəsrlər tarixi ərzində həmə daxilində və həm də beynəlxalq məqyasda milli varlığını təsdiq etməsi üçün geniş imkanlar yaratmışdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, yeni tarixi epoxada Azərbaycanda dövlət müstəqilliyi ideyəsinin müəllifi və müstəqillik uğrunda mübarizənin lideri Heydər Əliyev olmuşdur. Bu, uzaqqorən dahi lider həla sovet hakimiyyəti dövründə Azərbaycana rəhbərlik etdiyi illerdə dövlət səviyyəsində həyata keçirdiyi mühüm tədbirlərle xalqımızı və ölkəmizi dövlət müstəqilliyyinə hazırlamaq vəzifəsini qabaqcada həyata keçirmişdir. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə milli mədəniyyətin və adəbiyyatın inkişaf etdirilməsi ilə milli şürurun formalasdırılması, elmi və bədii əsərlər vəsítəsində milli-mənəvi dəyərlərimizin bərpası və yaşadılması, Azərbaycan dilinin 1978-ci ildə Azərbaycan Sovet Respublikasının Konstitusiyasına daxil edilmesi, Cəmşid Naxçıvanski adına herbi məktəbi təsis etmək azərbaycanlı herbic kadrlarının formalasdırılması və sair kimi məsələlər xalqımızı gələcək dövlət müstəqilliyyinə hazırlamaq misyonunu həyata keçirməyə xidmet edirdi.

Ona görə də müstəqil Azərbaycan Respublikası XX əsrin 90-ci illərinin əvvəllerində dövlət müstəqilliyyi qazanmış digər keçmiş müttəfiq respublikaları ilə müqayisədə daha tez və daha sürətli müstəqillik təsisatlarını yarada bilmişdir. Çünkü həmin respublikaların dövlət müstəqilliyyi elan olunduqdan sonra atdıqları müstəqilliyyət üçün zəruri olan addımları Heydər Əliyev Azərbaycanda həla sovet hakimiyyəti illərində həyata keçirmişdir.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin 1993-cü ildə yenidən müstəqil Azərbaycan dövlətinin rəhbərliyinə gelmesi ilə dövlət müstəqilliyyi ilə zamanın meydana çıxardığı fəqli problemlərin: vətəndaş mührəbəsi tehlükəsinin, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün parçalanması cəhdələrinin aradan qaldırılması, qanunsuz silahlı birləşmələrin ləğv edilmesi, dövlət əvərilmiş cəhdələrinin dəf olunması, gənc müstəqil Azərbaycan dövlətinin siyasi tələyi həll etmişdir.

Əksinə, Heydər Əliyevin 1982-ci ildən sonra SSRİ rəhbərliyində yüksək vəzife tutması və istefaya göndərilməsindən sonra ölkəmizdə olmayışı illər haqqı olaraq Azərbaycan tarixində itirilmiş mərhələ hesab olunur. Yalnız Azərbaycan xalqının Ümummülli Lideri Heydər Əliyevin inkinçi dəfə hakimiyyətə gəlməsi ilə "itirilmiş illerin" boşluğu doldurulmuş, ölkəmizin siyasi həyatında və iqtisadiyyatında baş vermiş dərin böhran aradan qaldırılmışdır.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev ilk növbədə Azərbaycan Respublikasının siyasi suverenliyinin qəti şəkildə təsdiq olunması məsələsini həll etmişdir. Məlum olduğu kimi, 18 oktyabr 1991-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Müstəqillik Akti imzalansa da, ozamanı səriştəsiz iqtidarnı uğursuz fəaliyyəti nəticəsində xalqımız dövlət müstəqilliyyini itirmək təhlükəsi qarşısında qalmışdır. Qarşıda ancaq sözdə ifadə olunmuş müstəqilliyyi böyük siyasetdə və gerçək həyatda isbat etmək lazım idi. Müstəqillik tariximizin ən həssas və məsuliyyətli vəzifəsi olan bu çətin, mürəkkəb və şərəflü missiyani görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev həll etmişdir.

Böyük siyasi təcrübəyə malik olan Heydər Əliyev ilk növbədə cəmiyyətin çoxpartiyalı siyasi sistemən yenidən qurulması işini həyata keçirmiştir. SSRİ kimi qüdrəti bir dövlətin tekpartiyalı sisteminən əsas liderlərdən biri olan Heydər Əliyev müstəqillik dövründə çoxpartiyalı cəmiyyətin quruculuğunda da böyük səriştə nümayiş etdirmiştir. Hələ Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri vəzifəsində işlədiyi dövrde, 21 noyabr 1992-ci ildə Yeni Azərbaycan Partiyasını təsis edərək bu siyasi təşkilata rəhbərlik etməsi ölkəmizdə çoxpartiyalı sistemin formalasdırılmasına xidmət göstərmişdir. Heydər Əliyevin 3 oktyabr 1993-cü ildə yekdiliklə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilənək Yeni Azərbaycan Partiyasının müxalifət partiyası kimi fəaliyyət göstərməsi siyasi bir təş-

Kəlatin dövlət müstəqilliyyinin möhkəmləndirilməsi uğrunda necə mübarizə aparmasının nümunəsinə eks etdirmiştir. Beləliklə, müstəqillik şəraitində iqtidár-müxalifət rəqabətinin sağlam esaslarla inkişaf etdirilməsinin ibretəmiz addımları atılmışdır. Heydər Əliyev 1993-cü ildə ölkə rəhbəri vəzifəsinə seçildikdən sonra da gənc müstəqil dövlətin çoxpartiyalı esasda formalasdırılması istiqamətində düşünlülmüş tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Azərbaycan Respublikasında müstəqil dövlətin Konstitusiyasının hazırlanması, ümumxalq müzakirələrinin təşkil edilməsi və referendum yolu ilə qəbul edilməsinə nail olması ölkəmizdə siyasi suverenliyin qorunub saxlanılması və daha da möhkəmləndirilməsi yollarında həyata keçirdiyi möhtəşəm siyasi aktıdır. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının qəbul edilməsi dövlət müstəqilliyyinin hüquqi-demokratik əsasda formalasdırılmasına, suveren dövlətin mahiyyətinin dünyaya bəyan olunmasına, fəaliyyətinin tənzimlənməsinə və istiqamətəndirilməsinə görkəmli dövlət xadiminin böyük xidmətidir. Təsadüfi deyildir ki, müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Azərbaycan tarixinə Heydər Əliyev Konstitusiyası kimi daxil olmuşdur.

Ölkəmizdə siyasi suverenliyin təmin edilməsində demokratik seçki sisteminin təşkil edilməsi də mühüm rol oynamışdır. Azərbaycan xalqının 3 oktyabr 1993-cü il seçkilərində birmənali şəkildə Heydər Əliyevin tərefində olduğunu açıq-askar bəyan etməsi və seçkilərdə çox mütəşəkkil şəkildə iştirak etməsi ilə ölkəmizdə demokratik seçkinin sovet hakimiyyəti dövründən kənd fərqli bir modelini getirmişdir. Bununla belə, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə 1995-ci ildə ölkəmizdə parlamentine çoxpartiyalı əsasda keçirilmiş seçkilər siyasi suverenliyimizin mühüm göstəricilərindən birinə çevrilmişdir. Məhz 1995-ci ildə Milli Məclisə keçirilən seçkilər əsasında müxtəlif sosial-siyasi qrupların maraqları ilə Azərbaycanda ilk çoxpartiyalı parlament formalasdırılmışdır. İqtidar partiyasının mütləq üstünlük qazandığı Milli Məclisde həm də müxalifət partiyalarının təmsil olunması gənc hüquqi-demokratik dövlətin simasını müəyyən etmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin fərmanı ilə senzurunun ləğv olunması da müstəqillik yollarında azad sözə, fikir müxtəlifliyinə - plüralizmə, aşkarlıq və demokratiyaya açılan qapı idi.

Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan Respublikasının iqtisadi müstəqilliyyinin də möhkəm əsaslarını yaratmışdır. Ulu Öndərin 20 sentyabr 1994-cü ildə imzaladığı "Əsrin müqaviləsi" Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyyinin manifesti həsab edilməyə ləğv olan mühüm tarixi hadisədir.

"Əsrin müqaviləsi" dünya ölkələrinin müstəqil Azərbaycan Respublikasını tanımları, dəstlərimizin və tərəfdəşlərimizin daha da artması baxımından da əhəmiyyəti olmuşdur. Məhz "Əsrin müqaviləsi"nin açıldığı geniş imkanlar müstəqil dövlətimizin iqtisadi müstəqilliyyinin təmin olunmasına məsillsiz təhləfər vərməkdədir.

Bundan başqa, Heydər Əliyevin əvvəlcə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri kimi Naxçıvan ərazisində və sonra ölkə Prezidenti olaraq bütövlükde Azərbaycan Respublikası məyəsində həyata keçirdiyi torpaq islahatları iqtisadi müstəqilliyyimizin təmin edilməsinin qarantine çevrilmişdir. Bu, nəinki əsasən agrar ölkə olan Azərbaycanda, o cümlədən geniş mənada əsasən torpaq mülkiyyətinə əsaslanan Şərqi mühitində dövlət səviyyəsində həyata

dövlət ideologiyası səviyyəsinə qaldırılmışdır. Azərbaycan dövlətçiliyi, Azərbaycan dili və Azərbaycan xalqı anlayışları, müstəqil respublikamızın dövlət remzleri Heydər Əliyevin azərbaycanlılığı ideologiyasının üzvi tərkib hissələridir. Məhz Heydər Əliyevin təmsilində Azərbaycan dili və Azərbaycan xalqı anlayışları Azərbaycan Respublikasındaki oborogen xalqı, habelə digər bütün xalqları və azsaylı etnik qrupları özündə birləşdirir, onların hamisi tərefində eyni dərəcədə qəbul edilən məfhumlardır. Eyni zamanda, Azərbaycan dili və Azərbaycan xalqı anlayışları xalqımızın dilinin və milli mənsubiyətimizin aid olduğunu və özü-nəməxsüs yerini və mövqeyini də obyektiv şəkildə müəyyən etməyə imkan yaradır. Elmi cəhətdən düzgün olan bu yanşma siyasi baxımdan da mühüm gerçəklilik ifadəsi olub, həm də ölkəmizdə siyasi sabitliyin, cəmiyyətdə vəhdət və harmoniyanın da həyata keçirilməsinə təminat verir.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin xarici siyaset kursu da görkəmli dövlət xadimlərindən müəyyən olunmuşdur. Heydər Əliyev Azərbaycanın xarici siyasetində tarazlaşdırılmış dövlət siyaseti təliminin müəllifidir. Dövlət müstəqilliyyinin başlanğıc mərhələsində hakimiyyətdə olmuş səriştəsiz, naşı və süni utopik iddiyalara malik Azərbaycan iqtidarıñ yanlış hərəkətləri və səhəv bəyanatları sayesində həm qonşu dövlətlərlə və həm də digər ölkələrlə gənc respublikanın münasibətlərinin pozulduğu bir şəraitdə tarazlaşdırılmış xarici siyaset kursu mövcud ziddiyətləri və etimadsızlığı aradan qaldırmaq üçün düşünülmüş və məqsədönlü bir telim idi. Heydər Əliyev bıolla həm qonşu ölkələrlə dağlımış münasibətləri bərpa edib dəna da inkişaf etdirməye nail olmuş, həm də dünya birliliyi ilə müstəqil Azərbaycan Respublikasının yeni yaranmaqdə olan əlaqələrini tarazlaşdırır. Azərbaycan Respublikasının Avropa Şurasının üzvüyünə qəbul edilmiş, müstəqil Azərbaycan dövlətinin üçüncü bayrağının Brüsselde, Avropa Şurasının baş iqamətgahı qarşısında ucaldılması və dağalandırılması Heydər Əliyevin məqsədönlü xarici siyasetinin real təntənesidir. Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi müstəqil xarici siyaset kursu müstəqillik dövrümüzün yeni tarixi mərhələsinin reallığıdır.

Göründüyü kimi, Azərbaycan xalqının Ümummülli Lideri Heydər Əliyevin müstəqil dövlətçiliyi təlimi ölkəmizi və xalqımızı dövlət müstəqilliyyinin çətin yollarından böyük uğurla keçirək, tarixin məsuliyyətli sınaqlarından alınacağı çıxarıraq qarşısındakı dəha böyük inkişafın strategiya və taktikasının müəyyənləşdirilməsini təmin etmişdir. Həyata keçirilən böyük islahatlar, atılan düşünülmüş addımlar Azərbaycan Respublikasının gelecek inkişaf yollarının möhkəm təməllərini təşkil etmişdir. Bütün bunlara görə Heydər Əliyevi müstəqil Azərbaycan dövlətinin banisi və yaradıcısı hesab etmək obyektiv reallığıdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev xalqımızın və ölkəmizin müstəqilliyyətlərinin qüdrəti yaradıcısıdır. Prezident İlham Əliyevin simasında Azərbaycan Respublikasının dövlət idarəciliyində siyasi varislik təmin edilmişdir. Heydər Əliyev Azərbaycanın çoxəsrlilik dövlətçilik ənənələrinin tarixi varisi kimi meydana çıxmış dövlət xadimi fenomenidir. Prezident İlham Əliyev isə dövlətçilik fəaliyyətində Heydər Əliyevin siyasi təlimini yaradılıqlıqla inkişaf etdirir, mövcud dünya düzəni reallığıları ilə dəha da zənginləşdirir, seçdiyi yolda qətiyyətə və inamlı irəliləyen yeni tipli qüdrəti liderdir.

Prezident İlham Əliyevin dövlətçilik fəaliyyətində siyasi varislikin təmin edilməsini respublikada davamlı və dayanıqlı inkişafın baş verəsini şərtləndirmiştir. Bununla belə, Azərbaycan Respublikasının keçdiyi inkişaf yolunda özünün çoxcəhətli mühüm xidmətləri, bəynal-xalq aləmdəki böyük nüfuzu ilə Prezident İlham Əliyev öz erasını yaratmışdır. Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi 19 il ərzində Prezident İlham Əliyev döyüdə dəjamətələrə daim yeni yanşması, hər hansı bir məsələnin görsənən və görünməyən tərəflərini birlikdə təhlil edib dəyərləndirməsi, yeni çağırışlara vaxtında və yüksək səviyyədə cavab verməkə yanaşı, hətta bir çox hallarda fərqli çağırışların müəllifi kimi çıxış etməsi ilə səciyyələnir.

Məsələn, Heydər Əliyev epoxasının dövlət idarəciliyində Ulu Öndərin adı ilə bağlı olan kompleks yanaşma metodunu İlham Əliyev çoxvətorlu idarəetmə, yaxud şaxələndirilmiş iqtisadi inkişaf həyata keçirilməsi prinsipini ilə əvəzləmişdir. Yaxud Heydər Əliyevə məxsus cəmiyyət hərəkatında mələtlərərə münasibətlərin tənzimlənməsi işini İlham Əliyev multikulturalizm və tolerantlıq məqyasında həyata keçirmiştir.

Bu anlayışların arasındaki yaxınlıq və fərqlər İlham Əliyevin siyasi varis kimi özüne-məxsusluğunun ilkin göstəriciləridir.

Axi siyasi anlayışının özü də hər hansı idarəetmə metodunun olduğu kimi kopyasını çıxarmaq, heç dəyişmədən tətbiq etmək deyildir. Ümumiyyətə, varislik, xüsusən də siyasi varislik mövcud olan işlərin yaradıcı şəkildə davam etdirilməsi deməkdir. Siyasi varislik qəbul edilmiş estafeti yeni məsafələrə çatdırmaq mənasında başa düşülməlidir. Əgər məsələyə idman yarışları gözü ilə baxsaq, siyasi varislik müəyyən edilmiş hərəkət zolağı ilə, lakin fərqli sürətlə, yaxud başqa üsullarla gedərək yeni məsafələr qət etmək, zirvələr fəth etmək deməkdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin timsalında siyasi varislik qəbul edilmiş estafetin dəyərini və qiyməti ni daim uca tutmaqla, xalqımıza konkret tarixi epoxada mühüm nüfuzluq qazandırılmışdır. Həmin dəyərlər və yanaşma metodlarında yüksək ehtiramını ifadə etməklə bərabər, strateji xətti və taktikani ardıcıl olaraq daha da təkmilləşdirmək və yeniləşdirməklə rekord göstəricilər əldə edilmişdir. Məsələn, İlham Əliyevin Azərbaycanın dövlət idarəciliyinə gətirdiyi regionların inkişaf etdirilməsi anlayışı ölkənin iqtisadi mənəzərəsin tamamilə dəyişdirilməsi ilə nəticələnmüşdür. Heç şübhəsiz, regionların inkişafına diqqət həmişə olmuşdur. Ancaq etiraf etmək lazımdır ki, Azərbaycan tarixinin hər hansı bir dövründə regionların inkişafı heç vaxt onilliklərə ardıcıl şəkildə davam etdirilən sistemli dövlət proqramları səviyyəsində baş vermemişdir. Sovet hakimiyəti illərində kəndlərdə bəzi kiçik müssəsələrin, məsələn, cörək sexi, yaxud çəkməci otağının və ya ticarət obyektiinin, et dükanının açılması SSRİ miqyasında şəhərə kənd arasındakı fəqrələrin aradan qaldırılması kimi təqdüm olunurdu. Prezident İlham Əliyeva məxsus regionların inkişaf etdirilməsi üzrə dövlət programları isə kəndlərdə çoxmərtəbəli və müasir məktəb və xəstəxana binalarının, ixrac potensialına malik emal müssəsələrinin, şəker və pambıq zavodlarının, hətta maşıntraktor istehsal edən, böyük kollektivləri olan müssəsələrin açılması baş vermiş, mehsulları ölkə və dünya bazarlarına çıxarılmış, brend qazanmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin həyatı keçirdiyi modernləşdirmə hərəkatı ənənə və novatorluq prinsipi əsasında qurulmuş yenileşdirmə programlarıdır. Bu prosesdə novatorluğun payı çox olmazsa, müəyyən yeniliklər əldə etmək mümkün olsa da, tam mənası ilə yenileşdirmək mümkün olmaz.

İlham Əliyevin modernləşdirmə hərəkatının özü də daim inkişaf etdirilərək yenileşdirilmiş bir programa çevrildiyi üçün hər dəfə tam yeni bir hərəkat səviyyəsinə qaldırılır. Məsələn, ilk dəfə "Böyük Qayıdış" programı çərçivəsində Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda tətbiq olunan "ağlı kənd" və ya "ağlı şəhər" layihələri naəni Azərbaycanda, hətə dənə miqyasında analoqu olmayan və ya tek-tək bənzəri olan tam yeni layihələrdir. "Ağlı kənd", "ağlı şəhər" layihələri nəticə etibarilə Azərbaycanda dənə məsələ həyat tərzi yaranan və ağlı yeni nəsillərin yetişdirilməsinə xidmət edən İlham Əliyev layihələridir.

Eyni sözləri son illərdə ölkəmizdə, o cümlədən Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında tətbiq edilən "yaşıl enerji" zonaları haqqında da demək olar. Yaxud respublikamızda artıq tətbiq edilmiş azad iqtisadi zonalar da İlham Əliyev erasının Azərbaycana getirdiyi modern yenileşdirmə nümunələridir. Artıq ölkəmizdə qapıları döyməkde olan sənət intellektin tətbiq sahələrinin yaradılması məsələləri də İlham Əliyev inkişaf mərhelesiinin reallıqlarına çevrilməkdədir. Bütün bunlar Prezident İlham Əliyevin dünyada yeni inkişaf dalğası kimi qəbul olunmuş Dördüncü Sənaye İnqilabının çağırışlarını tətbiq etməkdə zamanı qabaqlayan lider olduğunu nümayiş etdirir.

Dünyaya səs salmış "Əsrin müqaviləsi"nin konkret layihələr üzrə həyata keçirilməsi, gerçəkləşdirilməsi baxımından da siyasi varislikin novator təzahürleri müşahidə olunmaqdadır. Məlum olduğu kimi, Azərbaycanın siyasi taleyinin həll olunmasında və iqtisadi inkişafının temin edilməsində müstəsna dərcədə böyük rol olan "Əsrin müqaviləsi"nə görə Azərbaycanın

neft və qaz ehtiyatlarının Tbilisidən keçərək Türkiye limanlarına çatdırılması və oradan da tankerlərle Avropa bazarlarına daşınması nəzərdə tutulmuşdu. Prezident İlham Əliyev Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft-qaz marşrutlarının çəkilişini təmin etməklə 2005-ci ilde istismara verilmesini təmin etmişdir. Bu, Azərbaycana böyük iqtisadi inkişaf, kifayət qədər maliyyə resursları, ən başlıcası isə, etibarlı tərəddüsələr qazandırılmışdır. Prezident İlham Əliyevin "Əsrin müqaviləsi"nə yaradıcı münasibəti ölkəmizə TANAP, TAP, "Şahdəniz" kimi yeni neft-qaz ixracı marşrutları yaratmışdır. Və Bakıdan başlanaraq Tbilisidən keçməklə Türkiyənin Ceyhan limanında dayanan neft-qaz marşrutları hazırda Avropanın az qala yarısına qədər çatdırılmışdır. Bu, İlham Əliyev erasıdır.

Nəqliyyat dəhlizlərinin yaradılması da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin ideyalarından doğmuş yeni layihələrdir. Bakı-Tbilisi-Qars "Dəmir İpək yolu"nu heç tərəddüb etmədən İlham Əliyev dəmir yol magistralları da adlandırmışdır. Ölkəmizdə artıq işe salınmış Şərqi-Qərb, Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizləri də müstəqil Azərbaycanın nəqliyyat sektorunun İlham Əliyev avtomobil magistrallarıdır. Nəhayət, dünyada iqtisadi əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsinə, regionda sülh və təhlükəsizliyin təmin edilməsinə böyük töhfələr verəcək Zəngəzur dəhlizi ideyası da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyeva məxsusdur.

Ən nəhayət möhtəşəm Qarabağ Zəfəri! Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həll edilməsi yollarında Ümummilli Lider Heydər Əliyev böyük iş aparmışdır. Mehəz Heydər Əliyevin məqsədönlü və ardıcıl siyaseti nəticəsində dünyada Ermənistanın Qarabağ haqqında geniş yaydıgi mif qətiyyətə dağdırılmışdır. O, danılmaz tarixi faktları, qədim coğrafi xəritələr əsasında dünya ictimaiyyətinə Qarabağın əzəli və əbədi Azərbaycan torpağı olduğunu inandırmışdır. Xüsusən Lissabon Sammitindəki Qarabağ müzakirələrində Heydər Əliyevin geniş dünyagörüşü, dərin bilikləri və dəmir məntiqi udurma erməni mifini üst-üst etmişdir.

Eyni zamanda Ulu Önder Horadız əməliyyati vasitəsilə də Qarabağın döyüş yolu ilə alınacağına inam yaratmışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev II Qarabağ müharibəsində xalqımızın tam və qəti qələbəsini təmin etmişdir.

İlham Əliyev çoxəslik Azərbaycan tarixinə qalib Müzəffər Ali Baş Komandan kimi daxil olmuşdur. Bununla Azərbaycan xalqının da bütün dünyaya Qalib Xalq kimi təqdim etmək missiyası yerinə yetirilmişdir.

Göründüyü kimi, Azərbaycan Respublikasının müstəqillik yollarındaki şərəfi və məsuliyyəti inkişafının böyük təməlli Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən atılmışdır. Eyni zamanda Azərbaycanın dünya birliyində söz sahibi olan ölkələrdən birinə çevriləməsi Prezident İlham Əliyev tərəfindən həyata keçirilmişdir. Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Respublikasını inkişaf etməkdə olan ölkələrin sırasından inkişaf etmiş ölkələrin miqyasına çıxartmışdır.

Dövlət rəhbərimiz müsəl dövrün görkəmli dünya liderlərindən biri kimi qəbul olunur. Prezident İlham Əliyev yeni dünyanın dəyişməsinə və inkişaf etdirilməsinə təsir göstəren, bələdçilik edən uzaqqorən və qətiyyətli dövlət xadimidir. Prezident İlham Əliyev zamanı qabaqlayan və zəmanla rəqəbat aparan qüdrətli lider kimi Azərbaycanı qələbədən-qələbəyə aparmaqda davam edir.

Azərbaycan Respublikasının müstəqillik yollarındaki geniş üfüqləri Prezident İlham Əliyevin emmərinin və ideyalarının işığında aydın şekilde görünür. Çoxəslik Azərbaycan tarixinin Heydər Əliyev epoxası və müstəqillik dövrünün İlham Əliyev erasının xalqımızın, dövlətimizin şəref, ləyaqət və intibah dövrəlidir. Qüdrətli lider olan Azərbaycan xalqının sabahkı addimları daha qətiyyətli, irələdikə həyati isə parlaq olacaqdır.

Heydər Əliyev epoxasından və İlham Əliyev erasının dərslerində çıxarılan əsas nəticə bundan ibarətdir.

İsa HƏBİBBƏYLİ
AMEA-nın vitse-prezidenti,
akademik

Akademik Arif Həşimov YAP-ın təşkilatçılığı ilə keçirilmiş Ulu Öndər Heydər Əliyevə həsr olunan konfransda iştirak edib

Mayın 6-da Yeni Azərbaycan Partiyası Mərkəzi Aparatının təşkilatçılığı ilə Ulu Öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümüne həsr edilmiş "Heydər Əliyev siyaseti: Modern dövlət quruculuğundan böyük zəfərə doğru" mövzusunda konfrans keçirilib.

Övvəlcə konfransda Ümummilli Lider Heydər Əliyev və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarınu qurban vermiş şəhidlərimizin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Sonra Ulu Öndər Heydər Əliyevin həyat və fealiyyəti həsr edilmiş film nümayiş olunub.

Konfransda giriş nitqı ilə çıxış eden YAP Sədrinin müavini-Merkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov bildirib ki, çoxəslik dövlətçilik tariximiz iki parlaq şəxsiyyəti - Ulu Öndər Heydər Əliyevin və Prezident İlham Əliyevin məqsədönlü siyaseti sayesinde Azərbaycan güclü dövlətə, söz və nüfuz sahibinə qeyrilib.

Onun sözlərinə görə, inkaredilməz həqiqətdir ki, müasir Azərbaycan reallığı, eləcə de Azərbaycanın tarihinin müstəqillik zirvesi Heydər Əliyevin adı, siyaseti və fealiyyəti ilə bağlıdır: "O, sözün əsl mənasında, müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, Azərbaycan xalqının xilaskarı, dünya azərbaycanlılarının ümummilli lideridir. Heydər Əliyevin zəngin siyasi əsəri və əbədişar ideyaları isə xalqımızın tükənməz mənəvi sərvəti, milli tərəqqi yoldur. Heydər Əliyev siyaseti Azərbaycanı qurtuluşdan tərəqqiyə, tərəqqidən zəfərə aparan yol kimi möhtəşəm nüfuzlu siyasetlərimizin əsasını təşkil edir. Onun ideyaları və zəngin dövlətçilik əsasında inkişaf yolunda inamlı və qətiyyətə addimlayan müsəl Azərbaycan tarixinin ən qüdrətli dövrünü yaşayır, ölkəmiz məsələs mənəzəri, dünyanın siyasi sistemində yer və rolu xalqımızda böyük ruh yüksəkliyi, geleceye böyük inam yaradır".

Tahir Budaqov vurğulayıb ki, Heydər Əliyevin xalqımız və dövlətimiz, dövlətçiliyimiz qarşısında en müüm tarixi xidmetlərindən biri siyasi varisliyin təmin olunmasıdır: "Onun layiqli davamçısı olan İlham Əliyev xalqın iradəsi əsasında Prezident seqidlikdən sonra ölkəmizin inkişafında yeni bir mərhələnin əsası qoyulmuşdur. Azərbaycan öz iqtisadi, siyasi gücü, hərbi qüdrəti ilə, xalqımızın mübarizə ruhu və ezmə ilə yeni zirvələr fəth etməyə doğru inamlı irəliləməye başlamışdır. Ən əsası, Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanılan böyük Qəlebə xalqımızın qürur və iftixar menbəsi, dövlətimizin isə qüdrətinin ifadəsidir. Bu, hem de Heydər Əliyev ideyalarının təntənesi, dövlətçilik tariximiz zirve hadisəsidir. Ulu Öndərin görmək istədiyi bugünkü güclü, qüdrətli, nüfuzlu və qalib Azərbaycan Heydər Əliyev yolu ilə əmin addimlara, inamlı, ezmə və qətiyyətə sərətli irəliləyişini davam etdirir. Əminliklə söyləmek olar ki, öz ərazi bütövlüyünü təmin etmiş, bölgənin lider dövlətine - regional güc mərkəzinə çevrilmiş Azərbaycan yeni zirvelər fəth edərək tarix yazacaq, adını tarixe əbədi yazdıracaq!"

Konfransda, həmçinin YAP idarə Heyətinin üzvü, Milli Məclisin deputati Hikmət Məmmədov "Xalq-Heydər, Heydər-Xalq - zamanın sınağında formalılmış vəhdət", Bakı Dövlət Universitetinin rektoru Elçin Babayev "Heydər Əliyev - elm və təhsilin hamisi", YAP Xətai rayon təşkilatının sədri Vüqar Rəhimzadə "Yeni Azərbaycan Partiyası - Ulu Öndərin siyasi xəttinə sadıqlıqın əyani ifadəsi" və YAP Təftiş Komissiyasının üzvü, Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri Sadiq Qurbanov "Heydər Əliyevin idarəciliyik və varislik fəlsəfəsi" mövzusunda çıxış ediblər.

Qeyd edək ki, konfransda AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov da iştirak edib.

Ulu Öndərin müdrikliyi sayəsində ölkəmiz dünyada layiq olduğu mərtəbəyə yüksəlib

AMEA-nın Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunda (MBBI) Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümüne həsr olunmuş tədbir keçirilib.

Tədbirdə MBBI-nun əməkdaşları ilə yanaşı Mərkəzi Nəbatat Bağının əməkdaşları da iştirak ediblər.

Yığıncaq iştirakçıları önce Ümummilli Liderin eziyət xatirəsinin bir dəqiqəlik sükutla yad ediblər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın vitse-prezidenti, Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun baş direktoru, akademik İrədə Hüseynova müstəsna xidmetləri ilə əbədilik qazanan Ümummilli Lider Heydər Əliyevin mənalı həyat yolu, tükənməz ibarət məktəbi olan zəngin və çoxşaxəli işsindən bəhs edib. Akademik qeyd edib ki, öten illərə nəzər salaraq Azərbaycan xalqının öz müdrik liderinin rəhbərliyi ilə qazanmış olduğu mühüm tarixi nüfuzlu siyasetlərin bir dəha şahidi olur. Milli şurur oyanışı Heydər Əliyevin hakimiyətə gəlisi ilə başlamış, müstəqilliyimiz mehəz onun sayəsində əbədi və dönməz xarakter almışdır.

Ölkəmiz dünyada layiq olduğu mərtəbəyə Ulu Öndərin uzaqqorəliliyi, müdrikliyi, qətiyyəti, dəmir iradesi, zəngin dövlətçilik təcrübəsi sayesində yüksələ bilmişdir. Vətəni, xalqı qarşısında misilsiz xidmetlərinə görədir ki, bu gün Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 99 illik yubileyi ölkəmizin hər yerində və onun hüdudlarından kənarda hər bir azərbaycanlı-

nın yüksək ehtiramı və dərin minnətdarlıq hissə ilə geniş qeyd olunur. Heydər Əliyev öz xalqına, vətəninə sonsuz sədaqəti, məhəbbəti, uzaq-görənliyi, xeyirxahlığı, düşünülmüş və gərgin fealiyyəti ilə Azərbaycanın iyirminci əsr iciməsi siyasi, iqtisadi, mədəni, mənəvi həyatında yeni bir tarix yaradıb. Ulu Öndər Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanı daha xoşbəxt, insanları daha firavən görmək istəyirdi.

Akademik Arif Həşimov AMEA-nın Yer və Kimya Elmləri bölmələrinin həqiqi və müxbir üzvləri ilə görüşüb

Mayın 11-də AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov Akademianın Yer və Kimya Elmləri bölmələrinin həqiqi və müxbir üzvləri ilə görüşüb.

Görüş Akademianın 27 aprel 2022-ci il tarixli Ümumi yiğincasının davamı olaraq baş tutub.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov bildirib ki, görüşün keçirilməsində məqsəd mövcud problemləri dinləmək və onların həll yollarını müyyənəşdirmək, elecə də Akademianın hazırlı potensialından istifadə etmək Azərbaycan elinin inkişaf dinamikasını təmin etmək, həmcinin geləcək fealiyyət planını və istiqamətləri müzakirə etməkdir.

Akademianın 27 aprel 2022-ci il tarixli Ümumi yiğincasında yekun qərar layihəsinin qəbul olunduğunu və sözügedən sənəddə elmi bölmələrə müyyən tapşırıqların verildiyini xatırladan akademik Arif Həşimov

Yer və Kimya Elmləri bölmələrinin AMEA-nın əsas aparıcı sütunlarından olduğunu deyib.

Akademik Arif Həşimov tədbirdə səsləndiriləcək tekliflərin önemli olduğunu, digər bölmələrin üzvləri ilə də keçiriləcək görüşlərdən sonra AMEA-nın Rəyasət Heyətinin növbəti iclasında verilmiş tekliflər əsasında müvafiq qərarın qəbul ediləcəyini diqqətə çatdırıb.

Sonra tədbirdə çıxış edən Kimya Elmləri Bölməsinin üzvü, akademik Abel Məhərrəmov ötən əsrin ortalarından etibarən AMEA-nın Yer və Kimya Elmləri bölmələrində aparılan tədqiqatların respublikamızın iqtisadiyyatının formallaşmasına mühüm töhfələr verdiyini söyləyib. Qeyd edib ki, neftin çıxarılması və emalı ilə bağlı işlərin həyata keçirilməsində Yer Elmləri Bölməsinin, onlardan kimyevi məhsulların alınmasında isə Kimya Elmləri Bölməsinin alımlarıñ xüsusi rolu olub.

Azərbaycan elinin inkişaf dinamikasının təmin edilməsi ilə bağlı fikirərini bölüşən akademik Abel Məhərrəmov gənclərə məqalələrin

çapına görə stimullaşdırıcı mükafatın verilməsi, AR Elmin inkişafı Fondu tərəfindən verilən qrant layihələrinin elmi məktəbləri olan sahələre ayrılması, elmin inkişafı istiqamətində xüsusi programların maliyyələşdiriləcək, eləcə da ölkələrarası elmi məktəblərin sintezində aparıcı sahələr üzrə birge tədqiqatların aparılmasına dair tekliflərini səsləndirib.

Kimya Elmləri Bölməsinin üzvü, akademik Vaqif Fərzəliyev isə elmi tədqiqatların istehsalata tətbiqi məqsədilə AMEA-nın Yüksək Texnologiyalar Parkının daha da inkişaf etdiriləcək, gənc kadrların hazırlanması, onların prioritət istiqamətlər üzrə xaricdə təcrübə keçməyə göndərilməsi və sosial problemlərlə bağlı tekliflərini iclas iştirakçılarına təqdim edib.

Görüşdə, həmcinin Kimya Elmləri Bölməsinin üzvü, akademik Vaqif Abbasov çıxış edərək Akademiyaya ayrılan maliyyənin artırılması, qrant layihələrinin koordinasiyasının təşkili, zəruri ixtisaslar üzrə AMEA-nın həqiqi və müxbir üzvlüyünə yeni seckilərin keçirilməsi və Qarabağda

aparılan tədqiqat işlərində AMEA-nın yaxından iştirakı ilə bağlı tekliflərini verib.

Tədbirin əhəmiyyətinə toxunan Yer Elmləri Bölməsinin üzvü, akademik Akif Əlizadə isə belə görüşlərin Akademianın gelecek fealiyyət programını müəyyənləşdirmək baxımdan mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini söyləyib. Elmlər təhsilin integrasiyasının vacib məsələlərdən olduğunu deyən A.Əlizadə alımların ali təhsil müəssisələrində fealiyyətinin gelecek elmi kadrların seçilməsinə, onların AMEA-ya dəvət edilməsinə töhfə verəcəyini bildirib. Həmcinin vurğulayıb ki, Akademianın özünün universitetinin yaradılması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir və bu Baş vermədən yəni elmi məktəblərin formallaşması çox çətin olacaq. Onun sözlerinə görə, AMEA-da tam təhsilin təşkili müasir istiqamətlər üzrə kadrların hazırlanması işinə mühüm töhfə verəcək.

Bu gün bir çox gənc kadrların xarici dil bilmədiklərini diqqətə çatdırıban akademik Akif Əlizadə bunun ciddi problem olduğunu və gənc

kadrların yüksəkxitəslü mütxəsəs kimi yetişmələrinə əngel tərəfiyi deyib.

Bundan əlavə, biznes mühiti ilə əlaqəsiz inkişaf etməyin qeyri-mümkün olduğunu vurğulayıb, AMEA-nın Yüksək Texnologiyalar Parkının Akademianın gələcəyi üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyi bildirib.

Kimya Elmləri Bölməsinin üzvü, AMEA-nın müxbir üzvü Bəxtiyar Məmmədov isə çıxışında diqqəti elmi müəssisə və təşkilatlarda aparılan tədqiqatların səviyyəsinin artırılmasına çəkib. Bildirib ki, bu gün əhəmiyyətli tədqiqatların aparılması üçün müasir standartlara cavab verən avadanlıqlara, eləcə də eksperimental araşdırılmalar üçün bir sıra çətin tapılan kimyevi maddələrə ehtiyac var. O, həmcinin mövcud avadanlıqların təmiri ilə bağlı problemləri də dile getirib.

Sonda çıxış edən AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov səsləndirilən tekliflərə münaşibətini bildirib. Son illərdə Akademiyada müasir elmi istiqamətlər üzrə önemli tədqiqatların aparıldığı deyən A.Həşimov bu gün AMEA-nın kadr potensialının qorunması işinə diqqətin artırıldığını, gənclərin dünyadan aparıcı elmi mərkəzlərində təcrübəyə göndərildiklərini söyləyib. O, həmcinin bu istiqamətdə Türkiyə Elmi və Texnoloji Tədqiqat Şurası (TÜBİTAK), Polşanın aidiyyəti qurumu ilə əlaqələrdə danışib, səsləndirilən tekliflərin yazılı şəkildə Rəyasət Heyətinə təqdim olunmasını tövsiyə edib.

Dünya şöhrətli azərbaycanlı alim Xəlil Kələntər İnfomasiya Texnologiyaları İnstitutunun qonağı olub

AMEA-nın İnfomasiya Texnologiyaları İnstitutunda Azərbaycan-Yaponiya Dostluq Mərkəzinin sadri, Dünya Azərbaycanlıları-nı Əlaqələndirmə Şurasının üzvü, ABŞ-in nüfuzlu "Society for Information Display" (SID) Cəmiyyətinin fəxri üzvü, Yaponiyanın "Global Optical Solutions" (Beynəlxalq Optik Hellər) şirkətinin baş tədqiqatçısı, elektronika mühəndisi, fizika elmləri doktoru, LCD monitorun əsas yaradıcılarından olan professor Xəlil Kələntər ilə görüş keçirilib.

Qonağı Azərbaycan-Yaponiya Dostluq Mərkəzinin sədr müavini, AZERTAC-in Yaponiyada xüsusi müxbiri Vüqar Ağayev müşayiət edib.

Görüşdə AMEA-nın vitse-prezidenti, institutun baş direktoru, akademik Rasim Əliquliyev, icraçı direktor, texnika üzrə fəlsəfə doktoru, dozent Rəşid Ələkbərov, baş mühəndis Şakir Mehdiyev, şöbə müdirləri AMEA-nın müxbir üzvü, texnika elmləri doktoru, professor Məsumə Məmmədova, AMEA-nın müxbir üzvü, texnika elmləri doktoru Ramiz Əliquliyev, Tehsil şöbəsinin müdürü, texnika üzrə fəlsəfə doktoru, dozent Fərhad Yusifov və AzScienceNet Şəbəkə idarəetmə Mərkəzinin rəhbəri, texnika üzrə fəlsəfə doktoru Babek Nəbiyev iştirak ediblər.

Akademik Rasim Əliquliyev qonaqları institutun kollektivi adından salamlayaraq Xəlil Kələntərin Azərbaycan Yaponiyada layiqinə təmsil etdiyini, cənab Prezident İlham Əliyevin yürüdüyü uğurlu siyaseti bütün dünyada təbliğ etdiyini, elmi nailiyyətləri ilə ölkəmizin qurur mənbəyinə çevrildiyini diqqətə çatdırıb. Aprel ayında Şuşada keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayında iştirak edən professorun əsl ziyanı, dünya Azərbaycanlılarının ən layıqli nümayəndələrindən olduğunu vurğulayıb.

R.Əliquliyev qonaqlara institutun əsas fealiyyət istiqamətləri, elde etdiyi nailiyyətlər, kadr potensialı, texnoloji təchizatı, beynəlxalq əlaqələri və s. haqqında ətraflı məlumat verib. Qeyd edib ki, rəhbərlik etdiyi elmi qurumda e-dövlətin nezəri əsasları, bulud texnologiyaları, sənvi intellekt texnologiyaları, e-tibb, e-demografiya, Big Data,

aparıcı universitetlərində bu mövzuda mühazirələrə çıxış edib.

40 ilə yaxın Yaponiyada fealiyyət göstərən 1995-ci ildən bəri LCD blokları üçün optik cihazlar ve modullar üzərində çalışdığını bildirib, dünyada ilk dəfə işıqla yönləndirilən mikro-reflektorlu və mikro-deflektorlu optik lövhələr yaratdığını söyləyib. Əlavə edib ki, o, işıqla yönləndirilən mikrostrukturlu funksional optik lövhələrin ilk dizayneri, müəllifi və istehsalçısıdır. 2007-ci ilin mayında LCD işıqlandırılmasında istifadə edilən işıq şüaları üçün kəş etdiyi yeni optik-dizayn metoduna görə xüsusi mükafat layıq görülüb. "SID" üzrə 2011-ci ildə keçirilmiş konfransda "Ən yaxşı məqale" mükafatını alıb. "SID" Cəmiyyəti program komitəsinin üzvüdür. Bundan əlavə, "Journal of SID" elmi jurnalının xüsusi buraxılışının redaktoru kimi fealiyyət gösterir və display texnologiyaları üzrə Yaponiyada keçirilən beynəlxalq seminarların program komitəsində təmsil olunur.

Professor Xəlil Kələntər göstərilən qonaqpərvərliyə görə institut rəhbərliyinə minnətdarlığını bildirib, bu elmi qurumun fealiyyətini yüksək qiymətləndirdiyini nəzərə çatdırıb. O, Azərbaycanın son illər yüksək texnologiyalar sahəsində qazandığı uğurları diqqətə izlədiyini qeyd edib, alımlarımızın yaponiyalı həmkarları ilə əlaqələrini dəha da inkişaf etdirmələrini arzuladığını və bu məsələdə dəstək göstərməyə hər zaman hazır olduğunu vurğulayıb.

Daha sonra Azərbaycan-Yaponiya Dostluq Mərkəzinin sədr müavini, AZERTAC-in Yaponiyada xüsusi müxbiri Vüqar Ağayev çıxış edərək Azərbaycan-Yaponiya əlaqələri, Azərbaycan diasporunun Yaponiyadakı fealiyyəti barədə etrafı melumat verib, həmyerilərimizin bu ölkənin ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında fəal iştirak etdiyini bildirib.

Görüş çərçivəsində gələcəkdə iki ölkə arasında elmi əməkdaşlıq münasibətlərinin gücləndirilməsi, Azərbaycan gənclərinin Yaponiyada təhsil almış istiqamətində zəruri addımların atılması və digər məsələlərə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

II “Xarıbülbül” rəsm və əl işlərindən ibarət Ümumrespublika yaradıcılıq müsabiqəsi keçirilib

Mayın 11-də Dendrologiya İnstitutunda Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və Dendrologiya Institutunun birgə təşkilatlığı ilə “Şuşa İli” çərçivəsində II “Xarıbülbül” rəsm və əl işlərindən ibarət Ümumrespublika yaradıcılıq müsabiqəsi keçirilib.

Müsabiqənin təşkil edilməsində məqsəd Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşanın, Qarabağın çoxəsrlik mədəni-tarixi irsini daha dərinləndirmək, Vətən mühəribəsində Azərbaycan ordusunun nümayiş etdiridiyi şücaəti gənc rəssamların gözü ilə cəmiyyətə çatdırmaq olub. Tədbirdə könlüy yeniyetmələr ən çox 3 əsər təqdim etməklə iştirak ediblər. Seçim zamanı el işlərinə kənar müdaxilənin olmaması, həmçinin kompozisiyanın motivi və ideyası əsas götürülüb.

Önce müsabiqəyə təqdim olunmuş rəsm əsərlərinə baxış keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himninin səsləndirilməsi ilə başlanan tədbirdə AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov çıxış edib. O, Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusunun qəhrəmanlığı neticəsində torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsindən bəhs edib, bu kimi tədbirlərin keçirilməsinin gənclərin asudə vaxtlarında intellektual səviyyələrini inkişaf etdirmələrdən mühüm rol oynadığını bildirib. Akademik Arif Həşimov məktəbəqədər yaşı uşaqlara, orta məktəb şagirdlərinə ve gənclərə vətənə məhəbbət hissələrini aşılamaqdə, onların dünyagörüşlərinin formalşamasında maarifləndirici xarakterli belə tədbirlərin təşkilini dəsteklədiyini vurğulayıb.

AMEA rəhbəri sərgi iştirakçılarının əsərlərinin onların Azərbaycanın həqiqətlərinə dərinlənə bələd olduğunu göstərdiyini söyləyib. O, bu baxımdan Azərbaycan dövləti və xalqının gələcəyinin etibarlı əllərdə olduğunu vurğulayıb. Gənclərimizlə fərxi etdiyi deyən akademik Arif Həşimov onların valideynləri və müəllimlərinə minnətdarlığını bildirib, yaradıcı gənclər gələcək fealiyyətlərində uğurlar arzulayıb.

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti Başçısı Aparatının ictimai-siyasi, humanitar məsələlər və dini qurumlarla iş şöbəsinin müdürü Elmin İmanov tədbir iştirakçılarını qurumun rehbərliyi adından salamlayıb. Mayın 10-da Azərbaycan xalqının ümumiyyətli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümünün qeyd edildiyini xatırladan natiq ən böyük rəsm əsərinin - müstəqil Azərbaycanın müəllifinin mehz Ulu Öndər olduğunu nəzərə çatdırıb. Qeyd edib ki, ən böyük dövlət xadimi ölkəməze rəhbərlik etdiyi dövrədən sonra Azərbaycan tablosu yaradıb ki, məhz onun strategiyasını uğurla davam etdirmək Muzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev və rəşadətli ordumuz tarixi torpaqlarımızı azad etməye nail olmuşdur. Bu gün biz torpaqlarımızın yadelli əsərindən azad olunması uğrunda şəhid olmuş qəhrəmanlarımızın dərin hörmət və minnətdar-

ılıqla yad edir, onların ölməz və əbədi ruhu qarşısında baş əyirik.

“Bu gün sərgidə iştirak etməklə bir daha necə böyük bir istedada malik xalqın nümayəndələri olduğumuza əmin olduq. Qədim, zəngin və çoxəsrlik tariximizlə minniməyərək yaşadan gənc istedadları xalqımıza ləyliqli vətəndaşlar kimi formalaşdırın müəllimlərə dərin minnətdarlığımızı bildiririk”, - deyə Elmin İmanov eləvə edib.

Daha sonra çıxış edən AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İradə Hüseynova gənclərin intellektual səviyyələrini inkişaf etdirmək üçün bu kimi müsabiqələrin keçirilməsinin xüsusi əhəmiyyət daşıdığını bildirib. O, sərgidə insanlarımıza və təbiətimizə qarşı erməni cəlladlarının həyata keçirdikləri cinayətləri, hərb tarixinə qızıl hərflərle yazılmış Şuşa döyüşlərini, şəhid və qazilərimizə aid rəsm əsərlərini diqqətən izlediyini söyləyib. Vitse-prezident II “Xarıbülbül” mövzusunda müsabiqə formatında uşaq və gənclərin inkişafının təşviqi, ekoloji mədəniyyətin formalşdırılmasında yaradıcılıq celb edilmesi, onlarda vətənə, elmə, təbiətə maraq yaratmaqla, belə tədbirlərin təşkilinin sevindirici hal olduğunu vurğulayıb.

Qeyd edək ki, 2020-ci il sentyabrın 27-də başlanan 44 günlük Vətən mühəribəsi Azərbaycanın şanlı Qələbəsi ilə nəticələndi. Vətən mühəribəsinin hər gününü Azərbaycan tarixinə şe-

rəfli bir gün kimi yazaraq igid oğullarımız dayanmadan irəliyə getdi. Qarış-qarış azad edilmiş doğma torpaqlarımızda müqəddəs üçrəngli Azərbaycan bayrağı dalgalandı. 28 illik həsrət-dən sonra azadlığına qovuşan Şuşanı xılaskar İlham Əliyev belə deyərləndirdi: “Şuşa təkcə şusalılar üçün yox, bütün azərbaycanlılar üçün, vətənini, millətinin sevən hər bir vətəndaşımız üçün əziz şəhərdir, əziz bir torpaqdır, əziz bir qaladır, əziz bir abidədir!”

“Ulu Öndər Heydər Əliyev Qarabağın tacı olan Şuşa şəhərinin hər bir azərbaycanlı üçün dəyərini qiymətləndirərkən söylemişdir: “Şuşa-sız Qarabağ, Qarabağsız isə ümumiyyətə, Azərbaycan yoxdur!” Bu, Şuşanın bizim üçün ne dərəcədə dəyərli olduğunu bariz nümunəsi idi. Azərbaycan xalqı otuz ilə yaxın müddət ərzində işğal altında olan Şuşanın həsrəti ilə yaşadı, lakin bu ədalətsizliklə barışmadı. İnanıq ki, 2022-ci ilin “Şuşa İli” elan edilməsi 270 illiyi qeyd olunacaq doğma Şuşa şəhərimizin dənə da çıxəklənməsinə, tamamilə bərpə olunmasına, onun əvvəlki əsrrəngiz gözəlliyinə və möhtəşəmliyinə geri qaytarılmasına, yenidən Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtinə çevrilməsinə töhfələr verəcək”, - deyə İradə Hüseynova diqqətən.

Cari ilin sentyabr ayında Şuşa şəhərində AMEA-nın təşkilatçılığı ilə “Qarabağın biomü-

tərifliyi, torpaq və su ehtiyatları: gələcəyə baxış” mövzusunda konfransın keçiriləcəyini diqqətən çatdırın vitse-prezident sözügedən tədbirdə də bu kimi sərgilərin təşkilinin məqsədə uyğun olduğunu söyləyib.

Dendrologiya İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Tofiq Məmmədov institutun təşkilatçılığı ilə silsilə olaraq təşkil edilən əyləncəli, metodik layihələrdən bəhs edib. O, Azərbaycanı gənc neslə tanıtmaq, Vətən mühəribəsində həmrəylik və birləşməni qorunmasını, vətən uğrunda fədailik və şəhidlik zirvəsinə yüksələn qəhrəmanlarımızı tərənnüm etmək, gənc rəssamların bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə bu kimi tədbirlərin təşkilinin davam etdiriləcəyini vurğulayıb.

Qeyd edək ki, II “Xarıbülbül” müsabiqəsinə ideyası, rəng seçimi və kompozisiyaların motivi əsas götürülməklə, Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasından, AMEA-nın müxtəlif institutlarından, Lənkəran-Astara, Gəncə, Qazax və digər bölgələrin orta ümumtəhsil mərkəzlərindən qatılan gənc və yeniyetmələrin 400-dək rəsm və əl işləri təqdim olunub.

Məktəbilərin hazırladıqları şeir və rəqs nömrələrindən ibarət kompozisiyalar təqdim olunduqdan sonra müsabiqənin Təşkilat Kəmisi qaliblərin adlarını açıqlayıb. İlk üç yerin qalibinə diplom və pul mükafatları təqdim olunub.

“Qarabağ ədəbi-mədəni mühiti yeni baxış müstəvisində” mövzusunda respublika konfransı

“Qarabağ ədəbi-mədəni mühiti yeni baxış müstəvisində” mövzusunda respublika konfransı Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun Türk Xalqları Ədəbiyyatı şöbəsinin doktorantı, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Aytən Qurbanova “Qarabağ - Qədim Azərbaycan yurdudur”, Gəncə Böləmsinin Nizami Gəncəvi Mərkəzinin direktoru, professor Xəlil Yusifli “Qarabağ ədəbi-mədəni mühiti”, Şirvan şəhər 16 nömrəli məktəbin müəllimi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Şəhla Məcidova “İlyas Əfəndiyevin “Geriye baxma, qoca” romanında Qarabağ elatinin möişeti”, Gəncə Böləmsi Nizami Gəncəvi Mərkəzinin böyük elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Əlimuxtar Muxtarov “Qarabağ Azərbaycandır nidasından Şuşa ilinə”, Azərbaycan Milli Xalça Muzeyinin əməkdaşı Mahiyyə Kərimova “Şuşanın XVIII-XIX əsr memarlıq abidələri” və digər mövzularda məruzələr dinlənilib.

Konfransdan sonra iştirakçılar programaya uyğun olaraq Gəncədə Ermənistan silahlı birləşmələrinin raket atəşinə məruz qalan əraziyi, Heydər Əliyev Park-Kompleksini, İmamzadə dini ziyarətgahı və Nizami Gəncəvi Məqbərəsini ziyarət ediblər.

baxımdan daha dərinləndirilən öyrənilməsinə və dünəyada tanidlmasına təkan olacağını qeyd edən icra başçısı konfransın işinə uğurlar arzulayıb.

Sonra AMEA-nın Gəncə Böləmsinin Diyarşunasılıq İnstitutunun Tarix şöbəsinin müdürü, professor Həsənbala Sadiqov “Azərbaycanda Vətən mühəribəsində Zəfer ruhunu obədiyyətə qədər qorunmayılıq”, AMEA-nın akademik M. Nağıyev adına Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya və Y.H.Məmmədəliyev adına Neft Kimya Prosesləri institutlarının elmi işçiləri Elmər Babayev və Yeter Babaşova “Qarabağ xalçaları və bo-

AMEA-nın Gəncə Böləmsində “Qarabağ ədəbi-mədəni mühiti yeni baxış müstəvisində” mövzusunda respublika konfransı keçirilib.

Gəncə şəhər İcra Hakimiyyəti ilə birləşdə keçirilən konfransda şəhər icra hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov, AMEA-nın Gəncə Böləmsinin sədri, akademik Fuad Əliyev, alimlər və gənc tədqiqatçılar iştirak ediblər.

Tədbirdən önce iştirakçılar Ulu öndər Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edib, öününe təcəkkülər düzüblər.

Konfransı giriş sözü ilə Gəncə şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov açaraq qeyd edib ki, 2022-ci ilin “Şuşa İli” elan olunması həm Şuşanın, həm də bütünlükde Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafına misilsiz töhfələr verəcək. Niyazi Bayramov vurğulayıb ki, Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümü ərefəsində bu cür elmi-praktik konfransın təşkil edilməsi olduqca əhəmiyyətli hadisədir. Belə konfransların Qarabağın tarixi və mədəni

"Mirzə Ələkbər Sabirin sənət idealları və müasir dövr" mövzusunda konfrans

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu, Sabirabad rayon İcra Hakimiyyəti və Sabirabad Regional Mədəniyyət idarəsinin birgə təşkilatçılığı ilə görkəmli Azərbaycan şairi Mirzə Ələkbər Sabirin 160 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi konfrans keçirilib.

"Mirzə Ələkbər Sabirin sənət idealları və müasir dövr" adlanan konfrans Sabirabad rayon Heydər Əliyev Mərkəzində təşkil olunub.

Tədbirdən önce Ulu Önder Heydər Əliyevin ve Mirzə Ələkbər Sabirin Sabirabad rayonunun şəhər mərkəzində yerləşən abidələri öününe gül dəstələri düzüllüb.

Konfransda AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş direktoru, akademik İsa Həbibbəyli, Sabirabad rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Sıraqəddin Cabbarov, Sabirabad Regional Mədəniyyət idarəsinin rəisi Fərid Qurbanzadə, filialogiya elmləri doktoru, professor Qəzenəfər Paşayev, Sabir Fonduñun təsisçisi və prezidenti Sevda Tahirli, digər elm xadimləri, yazıçı, şair və publisistlər, həmçinin rayon ziyalıları və rayon ictimaiyyətin nümayəndələri iştirak ediblər.

Konfransda Sabirin heyati və yaradılığına dair müxtəlif mövzuda məruzələr dinlənilib, şairin zengin yaradılılığı fərqli aspektlərdən tehlil olunub, onunla bağlı xatirələrdən səhbət açılıb.

Konfrans bitdikdən sonra görkəmli şairin Sabirabad rayonunda yaşayış qohumu Afet Tahirzadənin ailəsi ziyarət olunub, şairin bir zamanlar sabun bışırıb satdığı tiyan zi-yaratçılar tərefindən böyük maraqla qarşılıanıb.

Sonda xatirə şəkli çekilib.

YTP-nin rezidenti olan "BEYT" MMC "Teknofest Azərbaycan" festivalında intellektual texnoloji məhsullar təqdim edəcək

AMEA-nın Yüksək Texnologiyalar Parkının (YTP) rezidenti olan "BEYT" MMC 26-29 may tarixlərində ölkəmizdə keçiriləcək "Teknofest Azərbaycan" Aviasiya, Kosmos və Texnologiya festivalı çərçivəsində təşkil olunacaq sərgidə iştirak edəcək.

Bu barədə "BEYT" MMC-nin icraçı direktoru Emil Əhmədov məlumat verib. O, qurumun təqdim edəcəyi layihələrin əhəmiyyətli texnoloji yeniliklər olduğunu bildirib. Qeyd edib ki, festivalda texnoparkda aparılmış uzunmüddəti tədqiqatların nəticəsi olan, rəqabətdözümlü, intellektual texnoloji məhsullar nümayiş olunacaq.

Icraçı direktor sərgidə təqdim olunacaq "Smart" ari yesiklərinin istehsalının "teşkil" layihəsi barədə danışaraq, son zamanlarda yesiklərinin intellektuallaşdırılması istiqamətində mühüm işlərin aparıldığı bildirib. O, texnoparkın mütexəssisləri tərəfindən yesiklərə yerləşdirilmiş xüsusi sensorlar sayəsində arıçılıq təsərrüfatı ilə məşğul olan sahibkarların əraziyə mütəmadi olaraq getmələrinə ehtiyac qalmadan, uzaq məsafədən mobil telefon vasitəsilə yesiyan veziyətinə nəzarət edə biləcəkləri ni deyib. "Ağılı" yesiklərin temperatur, coğrafi yerləşmə və yerdeyişmə, arıların hərəkəti və xəsteliklərinin diagnostikası kimi üstünlüklərə malik olduğunu vurğulayıb.

Emil Əhmədov yüksək ixrac potensialı olan məhsulun bu günə qədər ölkəmizə əsasən Fransadan gətirildiyini

bildirib, layihənin ölkəmizdə həyata keçirilməsinin rəqabətdözümlü milli intellektual məhsulların istehsal edilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini söyləyib.

"Ölkəmizdə "ağılı" ari yesiklərini istehsal etməklə burada arıçılıqla məşğul olan sahibkarlara da ha əlçatan və münasib qiymətə bu innovativ yeniliyi təqdim etmiş olacaq", - deyə bildirən icraçı direktor layihənin təsərrüfat subyektlərinə kompleks həllər təklif etdiyini və arıçılıq təsərrüfatının inkişafına böyük töhfələr verəcəyinə eminliyini ifadə edib.

Qurumun rəsmisi, həmçinin "LED lampa üçün diod və mikroşəxəmlərin istehsalının təşkil" layihəsindən söz açıb. O, LED lampa üçün diod və mikroşəxəm istehsalının strateji əhəmiyyətə malik olduğunu diqqətə çatdırıb. Həzirdə bu tip məhsulların Azərbaycana digər ölkələrdən id-xal edildiyini söyləyən Emil Əhmədov layihə çərçivəsində istehsal edilecek yüksək keyfiyyətli məhsulların daxili bazarə satışı, eləcə də xarici ölkələrə ixracının nəzərdə tutulduğunu qeyd edib.

O, bu kimi yüksək səviyyədə təşkil olunan sərgilərin Azərbaycanda mövcud şirkətlərin beynəlxalq arenaya integrasiyası üçün böyük imkanlar açıldığı deyib. Icraçı direktor müəssisəsinin istehsal etdiyi məhsulların "Teknofest Azərbaycan" sərgisi iştirakçılarının böyük marağına səbəb olacağına və bir sıra xarici partnörlərlə əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasına təkan verəcəyinə inamını bildirib.

YTP-nin inkubator-rezidentinin istehsal etdiyi robot-dezinfektor "Teknofest Azərbaycan"da nümayiş olunacaq

AMEA Yüksək Texnologiyalar Parkının (YTP) yeni inkubator-rezidenti olan "Troniq" MMC "Teknofest Azərbaycan" Aviasiya, Kosmos və Texnologiya festivalında iştirak edəcək.

Bu barədə məlumat veren müəssisənin direktoru Anar Nəbiyev "Troniq" MMC-nin ən müasir standartlar əsasında istənilən növ avadanlıqlar üçün plataların istehsalı və onların program təminatının yazılımasını həyata keçirdiyini bildirib.

A.Nəbiyev qeyd edib ki, müəssisə festival çərçivəsində təşkil olunacaq sərgidə müxtəlif növ robot texniki, platalar, sənι intellekt məhsullarının nümayişini həyata keçirəcək.

"Sərgidə yoluxucu xəsteliklərin, virusların və mikroblastların yayılmasının qarşısını almaq üçün hazırlanmış sənι intellekt əsaslı "Seit-uv" robotunun nümayishi planlaşdırılır", - deyən şirkət rəsmisi bildirib ki, bu robot öncəden müəyyən edilmiş marşrut üzrə bütün manəsləri aşaraq dezinfeksiya işlərini aparmaq imkânına malikdir.

"Troniq" MMC-nin istehsal etdiyi bütün avadanlıqlar və program təminatlarının en yüksək texnoloji tələblərə cavab verdiyini söyləyən A.Nəbiyev bu məhsulların keyfiyyət və təhlükəsizlik üzrə kompleks sınaqlardan keçirildiyini de diqqətə çatdırıb.

Direktor sərgidə, həmçinin sənι intellektle işləyən program təminatının təqdim olunacağını da bildirib.

"Şuşa İli" çərçivəsində beynəlxalq konfrans keçirilib

AMEA-nın Elm Tarixi İnstitutu (ETİ) 2022-ci ildə Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı elan edilmiş Şuşa şəhərinin 270 illiyinə həsr olunan "Azərbaycanın elm və mədəniyyət mərkəzi - Şuşa" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilib.

Onlayn baş tutan konfrans ölkə başçısının Azərbaycan Respublikasında 2022-ci ilin "Şuşa İli" elan edilməsi haqqında Sərəncamına uyğun olaraq təşkil edilib.

AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., İctimai Elmlər Bölməsinin Elmi şurasının sədri, akademik Gövhər Baxşəliyeva tədbiri giriş sözü ilə açaraq Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikasında 2022-ci ilin "Şuşa İli" elan edilməsi haqqında Sərəncamının, eləcə də Şuşa şəhərinin Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı elan edilməsinin xüsusi əhəmiyyətini vurgulayıb. Şuşanın tarixindən bəhs edən akademik 30 il yaxın müddətədə şəhərin işğal altında qalmاسının her bir azərbaycanlı üçün böyük kədər olduğunu və nəhayət 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində Müzəffər Ali Baş Komandanın başçılığı ilə Azərbaycan Ordusunun bu üzgünlüyü son qoyduğunu bildirib. Bu böyük Qələbəye görə şəhidlərimizə, qazilərimizə borclu olduğumuzu bildirən G.Baxşəliyeva onların ruhuna hörmət və ehtiramını ifadə edib, konfrans iştirakçılarına uğurlar arzulayıb.

Elm Tarixi İnstitutunun baş direktoru, tarix elmləri doktoru, professor Meryəm Seyidbəyli 2022-ci ilin "Şuşa İli" elan edilməsi haqqında ölkə başçısının müvafiq Sərəncamına əsasən ölkəmizdə bir sıra silsilə tədbirlərin həyata keçirildiyini bildirib. Alim AR Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə "Şuşa İli"nə töhfə olaraq Elm Tarixi İnstitutunun ərəsəyə getirdiyi "Azərbaycan mühacirəti tarixində Şuşanın görkəmli şəxsiyyətləri" adlı yeni kitab layihəsindən danışır. Professor vurğulayıb ki, kitab ilk dəfə ictimaiyyətə Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhərində keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayı və "Zəfər Qurultayı" adlanan tədbirdə təqdim edilib. Elm Tarixi İnstitutunda "Şuşa İli" ilə bağlı görülmüş digər işlər haqqında da məlumat verən M.Seyidbəyli daha sonra "Yusif Vəzir Çəmənzəminli və onun "Azərbaycan ədəbiyyatına bir nəzər" kitabı" adlı məruzəsini konfrans iştirakçılarının diqqətine təqdim edib.

ETİ-nin Elm tarixinin nezəri və metodoloji problemləri şöbəsinin müdürü, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Bayram Quliyev və elmi katib, siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Zaur Əliyevin moderatorluğu ilə davam edən konfransda Elm Tarixi İnstitutunun baş elmi işçisi, akademik Validə Əlizadə "Ecological-economic aspect of environmental protection in Karabakh", AMEA-nın A.Qarayev adına Fiziologiya İnstitutunun baş direktoru, professor Ulduz Həşimova "Shusha as a population longevity hotspot", AMEA-nın Fəlsəfə və Sosio-İqtisadiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi, fəlsəfə elmləri doktoru Aydin Əlizadə "Şuşa şəhərində sosial infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi (1954-1963)", AMEA-nın N.Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun əməkdaşı, filologiya elmləri doktoru Lütfiyyə Əsgərzadə "Azərbaycanın siyasi və mədəni həyatında Ağabeyim ağa Cavanşir", Şərqi Akdeniz Universitetinin beynəlxalq münasibətlər üzrə fəlsəfə doktoru Əsfendiyar Həşimov "The Liberation of Shusha from Armenian Occupation as the Solution to Nagorno-Karabakh Conflict", AMEA-nın Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin İnnovasiyalar və təhsil proqramları şöbəsinin müdürü Fəridə Şəmsi "Təmaş "Goda Şuşa" və patriotik vətənpərvərliyin mövcudluğunu təsdiq etməsi" və "Şuşa şəhərində əməkdaşlıq və əməkşöbələrin mövcudluğunu təsdiq etməsi" mövzusunda məruzələri təqdim ediblər.

Konfransda Azərbaycan diaspora nümayəndələrindən İstanbul-Azərbaycan Dostluq Dərnəyinin sədri Xuraman Ağasoy, diaspor məsələləri üzrə ekspert, "Həmrəy" Gənclərin Maarifləndirilməsinə Dəstək İctimai Birliyinin təsisçisi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Yahya Babanlı da iştirak edərək, mövzu etrafında fikirlərini bildiriblər.

Şuşanın tarixi, görkəmli şəxsiyyətləri, milli-mənəvi və sosial-mədəni irsi, ekomühit, iqlim xüsusiyyətləri, ədəbiyyatı, incəsənəti, memarlığı, fəlsəfəsi və digər aspektlərdən araşdırıldığı konfrans səsli və müzakirələrlə davam edib.

Qeyd edək ki, xarici ölkələrdən də iştirakçıların qatıldığı konfransa müvafiq olaraq tezis və məqalələr də təqdim edilib. Təqdim edilən bütün məqalələr konfrans materialları olaraq nəşr ediləcək.

YENİ NƏŞRLƏR

"Cənubi Xəzər hövzəsinin palçıq vulkanizmi və karbohidrogen sistemləri" adlı kitab çapdan çıxıb

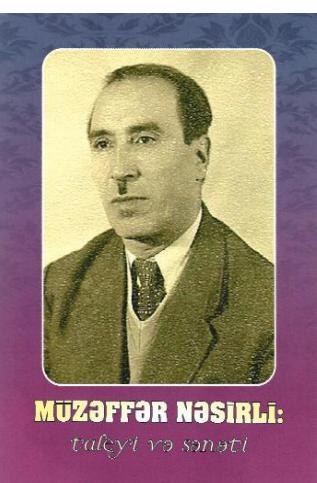
AMEA vitse-prezidenti, akademik İbrahim Quliyev və Akademianın Neft və Qaz İnstitutunun Neft-qaz geofiziği şöbəsinin müdürü, g.m.e.d. Namaz Yusubovun həmmüəllifiyi ilə "Cənubi Xəzər hövzəsinin palçıq vulkanizmi və karbohidrogen sistemləri" ("Грязевой вулканизм и углеводородные системы Южно-Каспийской впадины") adlı kitab çapdan çıxıb.

Kitabda Cənubi Xəzər, ona bitişik Aşağı Kür və Qobustan-Abşeron çökəkliliklərində palçıq vulkanizminin yaranma məxanizmi haqqında yeni fikir əsaslandırılıb. Adları çəkilən neftli-qazlı çökəkliliklərdə istismarda olan yataqların yaranmasında palçıq vulkanizminin əsas rol oynaması haqqında irəli sürülən iddia real geoloji-seysmik məlumatların interpretasiyası əsasında müdafiə edilir.

Vəsait neft-qaz geofiziğası və geofizikası üzrə tədqiqatlarla məşgül olan mütəxəssislər üçün dəyərlə məlumat mənbəyidir.

"Taleyi və sənəti" seriyasından 15-ci kitabı

AMEA-nın Naxçıvan Bölmesinin İncəsənet, Dil və Ədəbiyyat İnstitutu tərəfindən hər il nəşri nəzərdə tutulan "Taleyi və sənəti" seriyasının növbəti kitabı nəşr olunub.

Hər il Naxçıvanın görkəmli şair, yazıçı, ədəbiyyatşunas-tənqidçilərindən biri -ne həsr olunan kitab seriyasının sonuncu nəşri şair-dramaturq, tədqiqatçı-publisist Müzəffər Nəsirliyə həsr olunub. Yeni kitabı bu seriyadan çap edilən sayca 15-ci nəşrdir.

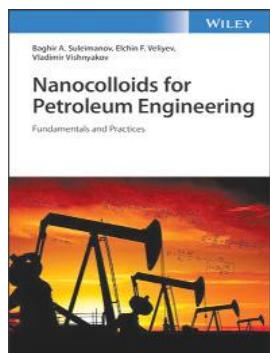
Institutun icraçı direktoru, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elxan Məmmədovun tərtib etdiyi yeni kitab "Əcməni" Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyində işçü üzü görüb. Kitab filologiya elmleri doktoru Fərman Xəlilovun rəyi, dosent Ramiz Qasımovun elmi readaktorluğu ilə elmi ictimaiyyətə təqdim olunub.

Monografiyada institut əməkdaşlarının Naxçıvan ədəbi mühitinin layıqli yetirməsi, şair-dramaturq, pedaqoq, publisist Müzəffər Nəsirlinin həyatı, mühiti, taleyi və yaradıcılığına dair müxtəlif mövzulu araşdırıcıları əksini təpib. Məqalələrdə şairin həyatı əhatəli şərh olunub, yaradıcılıq fəaliyyətinin bütün dövrləri üzrə təhlilər aparılıb. Müxtəlif imzalarla ərsəyə gələn əsərlərinin mövzu rəngarəngliyinə diqqət çəkilib. Onun həyat və fəaliyyətini özündə ehtiva edən sənəd və materialları ayrı-ayrılıqla araşdırılaraq yaradıcılığının dil-üslub xüsusiyyətlərinə, dramaturji, elecə də pedagoji fəaliyyətinə nəzər salınıb.

Kitabın Müzəffər Nəsirlinin həyatının müxtəlif dövrlərində mütəsəlifləri ilə çəkdiyi fotosalar əlavə olunub. Bir neçə əlyazması ilə yanaşı şaire ünvanlanmış təbrik və məktublar da oxuculara təqdim edilib. Kitabın sonunda yer alan "Müzəffər Nəsirli yaradıcılığından nümunələr" bölməsində şairin "Menim doğma Naxçıvanım", "Əcməni yadigarı", "Bir qəhrəman yaşayır", "Xalqımın səsidi", "Arazın işqları", "Atalar və oğullar", "İstərəm" və bu kimi şeirləri verilib.

Ümumilikdə "Müzəffər Nəsirli: taleyi və sənəti" kitabında 12 müəllifin məqaləsi öz əksini təpib.

Neftçi alımların kitabı ABŞ-da işıq üzü görüb

SOCAR-in "Neftqazelmitədqiqatlayihə" İnstitutunun Neft və qaz hasilatı üzrə direktor müavini, AMEA-nın müxbir üzvü Bağır Süleymanov və Analitik tədqiqatlar laboratoriyasının müdürü, texnika üzrə fəlsəfə doktoru Elçin Vəliyevin həmmüəllifiyi ilə ABŞ-in dünyaca məşhur "Wiley" nəşriyyatında "Nanocolloids for Petroleum Engineering: Fundamentals and Practices" ("Нефтхимармада наноколлоидлər: əsasları və tətbiqi") adlı kitabı nəşr olunub.

Sözügedən kitabda neft-qaz quyuşlarının qazılması, istismarı, yataqların işlənməsi, neftveriminin artırılması sahələrində nanokolloidlər haqqında nəzəri, praktiki məlumat və texnologiyalardan bəhs edilir.

Nəşrdə neft-qaz sahəsində bir çox mürəkkəbəşəmlərin alımlarımızın təklif etdiyi innovativ yollarla həlli mexanizmləri əksini təpib.

Azərbaycan və Qazaxıstanın elm və təhsil sahələrinə dair perspektivli layihələr hazırlanacaq

AMEA-nın Neft və Qaz İnstitutu ilə Qazaxıstanın K.İ.Satbayev adına Qazax Milli Tədqiqat Texniki Universitetinin nümayəndəsi arasında görüş keçirilib.

Görüşdə Neft və Qaz İnstitutunun baş direktoru, akademik Fəxrəddin Qədirov, icraçı direktoru, g.m.e.d. prof. Vəqif Qurbanov, elmi katib, y.e.ü.f.d. Şəlalə Hüseynova, AMEA-nın müxbir üzvləri Qalib Əfəndiyev və Qərib Calalov, baş mütəxəssis Mehman Yusifov və Qazaxıstan Milli Təbiət Elmləri Akademiyasının həqiqi üzvü, t.e.d. prof. Gülnaz Moldabayeva iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən akademik Fəxrəddin Qədirov bildirib ki, Azərbaycan ilə Qazaxıstan arasındakı münasibətlər qədim tarixə malikdir. Onun sözlerinə görə, azərbaycanlılar və qazaxları eyni kökləri, mədəniyyətləri, qədim ənənələri birləşdirir. Həmçinin bu xalqların dil və din eyniliyi də yaxın edir. O, Azərbaycan və Qazaxıstan arasında elmi əlaqələrin, xüsusiilə de neft-qaz sahəsində gücləndirilməsinin zəruriliyini qeyd edib.

Daha sonra akademik Gülnaz Moldabayeva Azərbaycan və Qazaxıstan arasında əlaqələrin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində mövcud olduğunu vurğulayıb. O,

təmsil etdiyi elm və təhsil müəssisəsinin neft-qaz mühəndisliyi, geologiyası və s. sahələrdə aparıldığı tədqiqatlar haqqında məlumat verib. Bu istiqamətlərdə birgə tədqiqatların hər iki təref üçün elmi və iqtisadi cəhətdən faydalı olacağını söyləyib. O, həmçinin qeyd edib ki, Qazaxıstanın neft sənayesinin formalamaşmasında Azərbaycan mütəxəssislərinin böyük rolu olub.

Sonda AMEA-nın Neft və Qaz İnstitutu və Qazaxıstanın K.İ.Satbayev adına Qazax Milli Tədqiqat Texniki Universiteti arasında əməkdaşlıq haqqında memorandum imzalanıb.

Memorandumda müəssisələrin əməkdaşlarının və professor-müəellimlərin təşkili də əsas elmi əməkdaşlıq istiqamətləri olacaq.

lim heyətinin mübadiləsi, tələbə və doktorant mübadiləsi, elmi-tədqiqat təcrübəsi, birgə təhsil proqramlarının təşkili nəzərdə tutulub.

Bundan əlavə, tərəflər birgə elmi tədqiqat fealiyyəti, akademik görüşlərin və elmi tədbirlərin təşkili, dövlət, beynəlxalq, ictimai və özəl fondlar və təşkilatlar tərefindən elan edilən grant müsabiqələrində birgə iştirak etməyi planlaşdırırlar.

Eyni zamanda, elmi məlumatların, materialların və biliklərin mübadiləsi, birgə neşrlərin dərc etdirilməsi, müəssisələrin eksperimental və laborator imkanlarından istifadəsinin təşkili də əsas elmi əməkdaşlıq istiqamətləri olacaq.

Yaponiyanın JOGMEC korporasiyasının nümayəndələri Neft və Qaz İnstitutunda

AMEA-nın Neft və Qaz İnstitutu ilə Yaponiyanın JOGMEC korporasiyasının nümayəndələri arasında görüş keçirilib.

Görüşdə Neft və Qaz İnstitutu tərəfindən baş direktor, akademik Fəxrəddin Qədirov, icraçı direktor, g.m.e.d. prof. Vəqif Qurbanov, elmi katib, y.e.ü.f.d. Şəlalə Hüseynova,

va, akademik Əkpər Feyzullayev, g.m.e.ü.f.d., dos. Məlahət Əfəndiyeva, y.e.ü.f.d. Rafiq Səfərov və Beynəlxalq əlaqələrinin müdiri Ayten Hüseynova, JOGMEC tərəfindən isə Naito Takanori, İşimaru Takuya, Setoquçi Reiko, Kadovaki Hikaru və Sakuma Hironobu iştirak ediblər.

Tədbir zamanı tərəflər arasında imzalanmış müqavilə çərçivəsində

cöl tədqiqat işlərinin aparılması məsələləri müzakirə olunub. Müqaviləyə əsasən, 11-31 may 2022-ci il tarixlərində Azərbaycanın bir sıra rayonlarında, o cümlədən Şamaxı-Qobustan, Aşağı Kür və Abşeron rayonlarında yerləşən sūxurların yer səthinə çıxışlarının tədqiqi və sūxur nümunələrinin toplanması planlaşdırılır.

Xatırladaq ki, birgə geoloji cöl tədqiqatlarının aparılması haqqında müqavilə Neft və Qaz İnstitutu ilə Yaponiyanın JOGMEC korporasiyası arasında 3 sentyabr 2020-ci il tarixində imzalanıb, lakin COVID-19 pandemiyası səbəbindən müqavilə üzrə işlər qismən icra edilib. Həmin müqavilə, JOGMEC və Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti arasında imzalanmış Ütəlgı Keşfiyyat Blokunda geoloji və geofiziki keşfiyyat işlərinin aparılmasına dair Müşterək Tədqiqat üzrə Müqavilənin bir hissəsidir.

Coğrafiyaçılar Lərmərud sürüşməsini tədqiq ediblər

AMEA-nın akademik H.Ə.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun Landşaftşunaslıq və landşaft planlaşdırılması şöbəsinin əməkdaşları c.ü.f.d. Mirnur İsmayılov, c.ü.f.d. Səidə Zeynalova, Emil Cəbrayılov və c.ü.f.d. Gülnar Hacıyeva Lerik rayonunun Lərmərud sürüşmə zonasında elmi tədqiqat işləri aparıblar.

Mütəxəssislər sürüşmənin baş verdiyi Lerikin Haftəni, Lərmərud, Nüçü, Davidoni, Vamazığın və s. irili-xırda kəndlərinin yerləşdiyi Dırıq bölgəsi adlanan ərazisində landşaft ekoloji şəraitini tədqiq ediblər. Lərmərud sürüşmə sahəsi Lerik rayon mərkəzindən şimal-sərqədə, Masallı-Yardımlı şose yolunun 21-ci km-dən 7,5 km cənubda, avtomobilərin hərəketi üçün çox əlverişsiz və çətin keçilən yoluñ üzərində yerləşir. Sürüşmə Lərmərud kəndinin mərkəzindən keçən küçənin şimal-sərqəndə yerləşən 30-40 dərəcəlik meylliyə malik yamacda baş verib.

Sürüşmə baş verən ərazi qədim sürüşmə zonası olduğundan yerli əhalisi buraya "sürüşən yer" adını verib. Tədqiqatçılar buradakı meşəsizləşmiş dağ yamaclarında 7 köhnə sürüşmə sahəsini qeyd ediblər. Belə sahələ-

rin landşaft-ekoloji vəziyyəti ətraf ərazilərdən dalğavarı və təpəli relyefi ilə ferqlənir. Bu ərazidə sürüşmə landşaftları hələ də aktivliyini qoruyub saxlayır.

Yardımlı-Cəlilabad yolu, Telavar-Aruz sahəsində xeyli aktiv sürüşmə sahələrini təyin edən coğrafiyaçılar ərazinin landşaft-ekoloji, geoloji və geomorfoloji cəhətcə aktiv sürüşmə sahəsi kimi forqləndiyi qeyd ediblər.

Alımlar insanların həyat fealiyyəti üçün risk yaradan sürüşmələrə qarşı ekoloji tarazlığın qorunması, meşə ekosistemlərinin müdaxilənin azaldılması və nəhayət, bələdiyyə ərazisində irimiqyaslı landşaft planlaşdırılmasının aparılmasının vacibliyini diqqətə çatdırıblar.

BEYNƏLXALQ ELMİ ƏMƏKDASLIQ

Azərbaycan və Qazaxıstanın Şərqsünaslıq institutları arasında memorandum imzalanıb

Qazaxıstanın R.B.Süleymenov adına Şərqsünaslıq İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini, iqtisadiyyat elmləri doktoru, dosent Duyzen Qalimjan və sözügedən müəssisənin baş elmi işçisi, iqtisadiyyat elmləri doktoru, dosent Dina Aytjanova AMEA-nın akademik Ziya Bünyadov adına Şərqsünaslıq İnstitutunda olublar.

Görüşdə AMEA-nın vitse-prezidenti v.i.e., Şərqsünaslıq İnstitutunun baş direktoru, akademik Gövhər Baxşalıyeva qazaxıstanlı şərqsünasları institutun kollektivinə təqdim edib. İki qardaş ölkə arasında münasibətlərin möhkəm temələ bağlı olduğunu bildiren akademik G.Baxşalıyeva elmi əlaqələrin də möhkəmləndirilməsinin əhəmiyyətini qeyd edib. Azərbaycan və Qazaxıstanın Şərqsünaslıq İnstitutları arasında imzalanacaq memorandumun bu sahədə elmi əməkdaşlığın əsasını qoyacağını bildirib.

Görüşdə AMEA-nın Şərqsünaslıq İnstitutu və Qazaxıstanın R.B.Süleymenov adına Şərqsünaslıq İnstitutu arasında qarşılıqlı əməkdaşlığı dair memorandum imzalanıb.

Sonra çıxış edən Qazaxıstanın Şərqsünaslıq İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini, iqtisadiyyat elmləri doktoru, dosent Duyzen Qalimjan təmsil etdiyi institut bərədə görüş iştirakçılara məlumat verib. O, Qazaxıstan Şərqsünaslıq İnstitutunda 5 elmi tədqiqat şöbəsində 50 elmi işçinin, o cümlədən 12 elmlər doktoru və 25 elmlər naməzдинin çalışdığını, son illərdə institutda 300-dən çox monoqrafiyanın nəşr olduğunu bildirib.

Qazaxıstanın Şərqsünaslıq İnstitutunun baş elmi işçisi Dina Aytjanova imzalanan memorandumun əhəmiyyətindən danışaraq, Qazaxıstan və Azərbaycan şərqsünaslarının birgə layihələrdə çalışaraq hər iki ölkənin elmine əhəmiyyətli töhfə verəcəyini bildirib.

Daha sonra qazaxıstanlı şərqsünaslar azərbaycanlı həmkarlarının suallarını cavablandırıblar.

Rəsədxananın əməkdaşı Çəxiyada elmi ezamiyyətdədir

AMEA-nın N.Tusi adına Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasının Ulduz atmosferləri fizikası və məqnetizm şöbəsinin elmi işçisi Aynur Abdulkərimova Çex Respublikasının Ondrejov Astronomiya İnstitutunun dəvəti ilə həmin müəssisədə birgə elmi-tədqiqat işləri aparmaq üçün Praqa şəhərində elmi ezamiyyətdədir.

Səfər müddətində sintetik spektr qurmaq üslubundan istifadə etməklə müxtəlif qalaktikalarda olan Wolf-Raye (WR) tipli ulduzların fiziki parametrlərinin təyini, bizim qalaktikada WR tipli ulduzların fəza paylanması və bu tip ulduzların əmələ gəlməsində onların formalasdığı ulduzlararası mühitin "metallikliyi"nin rolunun araşdırılması üzrə elmi-tədqiqat işləri aparılacaq.

Qeyd edək ki, ezamiyyətə xərcləri "Ekstremal Massiv ulduzların Fizikası" adlı, 823734 nömrəli Mariya Sklodovskaya-Küri qrant layihəsi çərçivəsində Avropa Birliyinin Tədqiqat və İnnovasiya Proqramı "HORIZON 2020" tərəfindən maliyyətədirilir.

Coğrafiya İnstitutunun alimi mühüm sənədə imza atıb

Azərbaycan və Rusiya alimləri Xəzərin tədqiqatları sahəsində əməkdaşlıq haqqında saziş imzalayıblar. Sənəd Moskvada Xəzər Dialoqu Beynəlxalq Assambleyası çərçivəsində imzalanıb.

Tərəflər Rusiya, Azərbaycan və Xəzər regionunun digər ölkələrində yerləşən maraqlı təşkilatlar arasında elmi, texnoloji, innovasiya və təhsil, birgə tədqiqatlar, iqlim deyiyikliyi və Xəzər dənizinin seviyyəsinin öyrənilmesi, Rusiya Federasiyası və Azərbaycan sularında Xəzərin ekoloji monitoringi sahələrində beynəlxalq əməkdaşlığın inkişaf etdirilmesi istiqamətində qarşılıqlı fealiyyətlər gücləndirmək niyyətindədirler. Onlar, həmçinin ekoloji və biznes missiyalarının təşkili və həyata keçirilməsində bir-birinə kömək göstərməye, məlumat, arayış və analitik materialların mübadiləsinə hazır olduğunu bildirirlər.

Sənədi Xəzər Elm və İnnovasiyalar Şurasının Rəyasət Heyətinin sədri Viktor Kalyujni, Xəzər Dənizində Texnologiyaların inkişafına və Elmi Əməkdaşlığı Dəstək Xəzər Assosiasiyasının Elm və İnnovasiyalar üzrə prezidenti Vladimir Şuin və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Coğrafiya İnstitutunun baş direktorunu təmsil edən Turizm və rekreasiya coğrafiyası şöbəsinin müdürü coğrafiya üzrə fəlsəfə doktoru Zaur İmrani imzalayıblar.

Güclü elm çicəklənən

Elmin inkişafı yolları bəşəriyyəti və dövlət xadimlərini qədim zamanlardan maraqlandırılmışdır. Məhz antik dövrün elmi nailiyətləri qədim Misirdə və Ellada da kənd təsərrüfatının inkişafının əsaslarını təşkil etmiş, sonralar isə elmi nailiyətlər əsasında İngiltərəde sənaye inqilabı baş vermiş və bu inqilab Avropanın ölkələrinə və ABŞ-a yayılmışdır. Məhz sənaye inqilabı bu ölkələrin iqtisadiyyatına böyük təkan verərək onları ən ön plana çıxmışdır. Müasir elm bəşəriyyətin bir çox problemlərini həll etdi, dəhşətli xəstəliklərə qalib gəldi, insanın genetik kodunu açdı, Aya enməsinə imkan verdi, dövlətlərin iqtisadi qüdrətinin güclənməsinə töhfə verdi.

Güclü iqtisadiyyati olan bütün dövlətlərin inkişaf etmiş elmi var. Dünyanın beş aparıcı iqtisadiyyatına nəzarət salaq - ABŞ, Çin, Hindistan, Yaponiya, Almaniya - onların hamisini yüksək inkişaf etmiş elmi var. Son illərdə Asiya ölkələrində, Çində, Singapurda, Cənubi Koreyada və başqalarında iqtisadi yüksəkliş məhz bu ölkələrin iqtisadiyyatında elm və informasiya texnologiyalarının yüksək inkişafı və səmərəli istifadəsi ilə başlıdır.

Azərbaycan enerji ehtiyatları ilə zəngin ölkədir və neft, qaz hasilatı eləcə də emalının səmərəli təşkilinə, kənd təsərrüfatının və digər sənaye sahələrinin inkişafına kömək edən qabaqcıl elmi texnologiyalara ehtiyacı var. Bu istiqamətdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının ölkəmizin iqtisadiyyatı üçün elmi texnologiyaların inkişafı və səmərəli istifadəsi onun əsas vəzifəsi olmalıdır. Bu günlərdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının ılık Yığıncağı öz işini başa çatdırıb, 2021-ci ilin yekunları, növbəti il üçün planlar və AMEA-nın işində olan çatışmazlıqlar müzakirə olundu.

Elmlər Akademiyasının üzvlərini narahat edən əsas məsələ Akademianın geləcəyi idi. Cəmiyyətdə, mətbuatda Elmlər Akademiyasında isləhatların aparılması ilə bağlı müxtəlif fikirlər sənənlərdi. Elmlər Akademiyasının institutlarının ölkənin ali təhsil müəssisələri arasında bölgündürüləməsi və Akademianın elmi tədqiqatlara nəzəret edən orqan kimi fealiyyət göstərməsi təklif edildi.

Qeyd edək ki, bəzi postsovet ölkələri bu istiqamətdə müəyyən addımlar atıb və problemdən başqa heç nəyə nail olmamışlar. Məsələn, Gürcüstanda Elmlər Akademiyasının praktiki olaraq ləğv edilməsinə hələ də təəssüflənlər, hətta sonradan Elmlər Akademiyasını əvvəlki vəziyyətə qaytarmağa cəhdler edildi, lakin təəssüf ki, bu cəhdler uğursuzluqla nəticələndi, çünkü institutların bütün əmlakı satılıb və ya özəlləşdirilmişdir. Elmi işçilərin isə ali məktəb sistemine keçirilməsi başqa bir şey getirməmiş, üstəlik, Gürcüstanın SSRİ zamanında malik olduğu ciddi elmi potensial da itirilmişdir. Türkmenistanda Elmlər Akademiyası ləğv olundu, amma bu yanlış yolu anladıq sonra Akademianı yenidən canlandırdılar. Özbəkistanda akademik institutları universitetlərə verildi, amma həm elmin, həm də təhsilin hansı problemlə üzərindən görə onları təcili geri qaytardılar və hazırda Özbəkistan Elmlər Akademiyası uğurla fealiyyət göstərir. Rusiyada qərar qəbul edildi ki, Rusiya Elmlər Akademiyasının daşınmaz əmlakı, o cümlədən elmi avadanlıqların alınması satılması və idarə edilməsi başqa bir struktura verildi, lakin yeni-

dən böyük problemlərlə üzləşərək bu prosesi faktiki olaraq dayandırdılar. Düşünürəm ki, qonşularımızın buraxıldığı səhvələr bize imkan verəcək ki, bu ideyadan əl çəkib, isləhatın başqa formalarına diqqət yetirək. Bir şey aydındır ki, AMEA indiki formada səmərəli fealiyyət göstərə bilmez və ona görə de AMEA-nın fealiyyətini kökündən dəyişməyə, ölkəmizin rifahına yönəltməyə aparan isləhatlara böyük ehtiyac var.

Elmlər Akademiyasının dövlət büdcəsindən maliyyətədirilən məsələsi də cəmiyyətdə mübahisələrə səbəb olur. Bəzi məlumatsız şəxslər səhv olaraq iddia edirlər ki, Elmlər Akademiyası ABŞ-dakı kimi alımlar klubu olmalıdır. Qeyd edim ki, Amerika Milli Elmlər Akademiyası heç bir zaman və heç bir halda alımlar klubu olmamış və bu gün de deyil. Üstəlik, Amerika Milli Elmlər Akademiyası dünyadan ən nüfuzlu Elmlər Akademiyasından biridir. Dünyada bir sıra nüfuzlu elmlər akademiyaları var. Bu, ilk növbədə, Amerika Milli Elmlər Akademiyası, Çin Elmlər Akademiyası, Rusiya Elmlər Akademiyası və Almaniyadakı Maks Plank Institutları adlanan və elmlər akademiyası kimi fealiyyət göstərən, 80 elmi-tədqiqat institutu və mərkəzləri özündə birləşdirən qurumdur.

Dünyanın iki aparıcı iqtisadiyyatları olan ABŞ və Çin - dünyadan ən nüfuzlu və güclü Elmlər Akademiyalarına malikdirlər. Onların fealiyyəti bu ölkələrin iqtisadiyyatının artmasına kömək edir. Çünkü bu Akademiyalar dövlət səfarişlərinin uğurla yerinə yetirir, elmlə dövlətin qarşılıqlı əlaqələrini əks etdirirlər. Çin, Rusiya Elmlər Akademiyaları və Maks Plank Institutları tamamilə dövlət büdcəsindən maliyyətədir. Amerika Birleşmiş Ştatlarında Amerika Milli Elmlər Akademiyası, Milli Mühəndislik Akademiyası və Milli Tibb Elmləri Akademiyası heç bir halda alımlar klubu deyillər və burada hər il elmi tədqiqatlarla 500 milyard dollarдан çox vəsait ayırrılar. Bunun təxminən yarısı federal büdcədən, digər yarısı isə xüsusi səfarişlər üçün özəl şirkətlərdən gelir. Hazırda Amerika Milli Elmlər Akademiyasının üzvləri arasında 190 Nobel mükafatı laureatı və adları müxtəlif elmi sahələrin inkişafı ilə bağlı olan dünyanın ən məşhur alımları vardır. Bu da onun yüksək elmi nüfuzundan xəbər verir. Eyni zamanda Amerika Milli Elmlər Akademiyası ABŞ-in iqtisadiyyatının inkişafında mühüm rol oynayır, "elm, texnologiya və tibb məsələlərində millətin müşaviri" adlanır. Amerika Milli Elmlər Akademiyasına elave vəsaitlər getirəcək, və mütəxəssislərin AMEA-yə cəlb edilməsinə və gələcəkdə dövlətimiz üçün zəruri olan müxtəlif layihələri öz gücümüzə həyata keçirməyə imkan verəcək.

Dördüncü. Kadr hazırlığının keyfiyyətinə, elmin və en əsası dövlətin tələblərinə cavab verən layihələrin həyata keçirilməsinə diqqət yetirmək məqsədə uyğun olardı. Əger institut nüfuzlu jurnalarda məqalələr dərc etmirsə, lazımi kadrlar hazırlanırsa, dövlət səfarişlərinin icrasında iştirak etmirsə, belə elmi mütəxəssislər özəl şirkətlərdə çalışır və orada ayda bir neçə min manat qazana bilirlər. Belə dövlət layihələrinin həyata keçirilməsi Elmlər Akademiyasına elave vəsaitlər getirəcək, və mütəxəssislərin AMEA-yə cəlb edilməsinə və gələcəkdə dövlətimiz üçün zəruri olan müxtəlif layihələri öz gücümüzə həyata keçirməyə imkan verəcək.

Beşinci. "Elm haqqında" qanuna aşağıdakı əlavələr etmek məqsədə uyğun olardı:

a) Azərbaycana getirilən elmi avadanlıqlar vergidən azad edilməlidir. Bu prinsip demək olar ki, bütün ölkələrdə tətbiq olunur. Azərbaycanda 2015-ci ilə kimi bu prinsip həyata keçirildi, lakin sonralar məlum olmayan səbəblərdən dayandırılmışdır.

b) Elmi ekspertiza və ya elmi məhsulların alınması üçün Azərbaycan ərazisində fealiyyət göstərən hər bir təşkilat

dövlət deməkdir

İlk növbədə AMEA-ya müraciət etməlidir ve Elmlər Akademiyası bu məsələni həll edə bilməzsə, o zaman digər xarici təşkilatlara müraciət edə bilərlər. Bele yanaşma AMEA-ya əlavə vəsaitlər gətirə bilərdi.

c) Elmlər Akademiyasının üzvü vəfat edərsə, onun pensiyada olan həyat yoldaşı onun akademik müaviniyətini ala bilər. Məsələ burasındadır ki, elə ailələr var ki, həyat yoldaşı praktiki olaraq həyatını ailəyə həsr edib, onun elmi fealiyyəti üçün lazımi şərait yaradıb. Akademiya üzvünün vəfati bu ailəni böyük ehtiyac içində qoyur. Bu addım dövlətimizə elmə, elmi xadimlərə olan diqqəti münasibətini nümayiş etdirməye imkan verərdi. Bele ailələrin sayı cüzdirdir və bunun üçün ilde 50-70 min manat lazım olduğunu, əminəm ki, dövlətimiz bu-nu edə bilər.

Altinci. Akademianın, eləcə də alimlərin maliyyələşdirilməsi məsəlesi kökündən deyişdirilməlidir. Hazırda Elmlər Akademiyası sistemində çalışan alimlərin maaşları ali məktəblərdə eyni vəzifelərdə çalışan şəxslər müqaişədə az qala iki dəfə azdır. Akademik institutlar ali məktəblərə keçirilərsə, o zaman onlara universitet maaşlarının hansı mənbələrdən veriləcəyi bəlli deyil, çünki qeyd olunduğu kimi, ali təhsil müəssisələrində çalışan işçilərin maaşları Akademianın elmi işçilərinin maaşından təxminən iki dəfə çoxdur. Əger bu əlavələr Dövlət bütçəsindən ödəniləcəkdirse, o zaman institutları universitetlərə vermədən də bunu etmək olardı.

AMEA-da aparılan islahatlar sayəsində alimlərin əmək haqqı məsələsini həll etmək mümkündür. Hazırda Elmlər Akademiyasının Rəyaset Heyətinin əməkdaşlarının maaşları elmlər doktorlarının maaşından yüksəkdir. Mən ümumiyyətə işçilərin maaşlarının azaldılmasının tam əleyhinəyəm, lakin AMEA-da çalışan elmi işçilərinin maaşı məsəlesi də öz həllini tapşırır. Ona görə Elmlər Akademiyası sistemində islahatların aparılması bu problemləri aradan qaldırmağa imkan verərdi. Sadalanan prinsiplər institutların attestasiyasının esasını təşkil edə bilərdi. Bu bir təref-dən Elmlər Akademiyasının işini daha da mobilşədirəcək, həm də institutlarda səmərəli elmi fealiyyətə şərait yaranan özəyini qoruyacaqdır. Digər təref-dən, bu, həm də (dərhal deyil) elmi qurumların işçilərinin sayını optimal səviyyəyə endirməyə və ola bilsin ki, bəzi qurumları birləşdirməyə imkan verəcək. Bununla belə, qənaət edilən vəsait, AMEA-nın ixtiyarına verilməlidir ki, bu da işçilərin maaşlarına əlavə oluna və ya konkret dövlət sifarişlərinin yerinə yetirilməsinə yönəldilə bilər.

AMEA-nın illiq iclasında vitse-prezidentlərin məruzələrində Elmlər Akademiyasının 2021-ci ilde elde etdiyi uğurlar, məsələn, "Web of Science" məlumat bazasına daxil olan jurnallarda dərc olunan məqalələrin sayının artması vurgulanmışdır. Sual yaranır ki, Akademianın kollektivi hər il belə işlərin sayını artıracaqsə, bundan sonra Akademiya və ölkəmiz üçün nə baş verəcək və bunun nə faydası olacaq? Fəlsəfənin kəmiyyətin keyfiyyətə çevriliyi adlı məşhur qanunu var. Burada keyfiyyət dedikdə jurnalın sifarişi ilə məqalələrin dəri (də-vət olunmuş məqale), beynəlxalq konfranslara plenar məruzələrlə dəvətlər, çıxışlar üçün dəvətlər və beynəlxalq elm və təhsil mərkəzlərində birgə iş nezərdə tutulur. Nədən belə yanaşma elmi işin keyfiyyətidir və nə üçün bu qədər vacibdir? Məsələ burasındadır ki, məqalələr sifariş edilərkən və ya alımları plenar məruzə və ya çıxışlara dəvət edərkən, birgə tədqiqatlar apararkən dəvət edən tərəf müvafiq vəsait ayırır ki, bu da bu alimin apardığı tədqiqatın əhəmiyyətini təsdiqləyir, çünki bu gün dünyada heç

kim lazımsız araşdırmałara pul xərcləməyəcək. AMEA-da bu məsələde böyük boşluq var və onu doldurmaq lazımdır. Beynəlxalq konfranslara və ya elmi mərkəzlərə dəvət alanların və elmi araşdırmałar üçün plenar məruzəçi qismində bu gün AMEA-nın az sayıda alımları vardır. Bunun üçün nə etmək lazımdır? Azərbaycanda elmi kadrların hazırlanması məsələsinə nəzər salaq. Bu gün namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmək üçün namizədlik minimumu deyilən ixtisas üzrə bir imtahan tələb olunur. Bu yanaşma 19-cu əsrə Almaniyada yaranıb, sonralar Rusiya, sonra isə SSRİ tərəfindən qəbul olunub. XX-ci əsrin ikinci yarısında melum oldu ki, müxtəlif bilik sahələrinin bir-birinə ineqrasiya olunması, müasir elm üçün güclü mütəxəssis hazırlamaq üçün bir imtahan kifayət etmir. Ona görə də 1950-ci illərdə Almaniya bu sistemdən tamamilə imtina edərək, fəlsəfə doktoru dərəcəsi almaq üçün müxtəlif elm sahələri üzrə xüsusi kurslarda iştirak etmək və imtahanlardan keçmək lazım olan sisteme keçdi. Bele bir sistem indi bəzi postsovet ölkələri istisna olmaqla, demək olar ki, dünyanın bütün ölkələrində qəbul olunub. SSRİ-də namizədlik dissertasiyası üçün iddiaçılardan aparıcı elm və təhsil müəssisələrində, məsələn, M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetində, SSRİ Elmlər Akademiyasının bir çox institutlarında və digər aparıcı elm və təhsil müəssisələrində bir neçə imtahan tələb olunur.

Bu gün Rusiyada demək olar ki, bütün aparıcı elmi qurumlar bu prinsipdən istifadə edirlər və bizim nəyi gözlediyimiz bəlli deyil. Azərbaycanda da belə bir sisteme keçmək məqsədəyən olardı. Bele sistemə kecid həm Akademianın, həmdə müəllimlərin və əməkdaşların dərs yükünü artırırdı və onların əmək-haqlarınada müsbət təsir göstərərdi. Üstəlik, bunun üçün dövlət bütçəsindən əlavə vəsait colb etməyə ehtiyac qalmazdı. Bunun üçün bütün ixtisaslar üzrə alımlarımız elmi fənlər üzrə müxtəlif dərslərin verilməsini təklif etmələri zəruriyidir. Doktorantlar bu dərsləri dinləyib müvafiq imtahanlardan keçməlidirlər.

Biz bakalavr-magistr-doktor sisteminə keçmişik, və burada hər mərhələdə bütün şərtlərə əməl etmək lazımdır. Bele bir sistem uzun illərdir ki, qardaş Türkiyədə uğurla tətbiq olunur.

Doktorantların yüksək keyfiyyəti hazırlanması üçün 2+3 sisteminə keçmək lazımdır. Bu o deməkdir ki, magistraturaya qəbul imtahanını verdikdən sonra elmi şuranın tövsiyəsi ilə şəxs dərhal 2+3 sistemi seçə bilər, yəni, magistraturadan dərhal sonra təhsil doktoranturada davam etdiriləcək. Bunun üçün universitetin müvafiq kafedrasında və ya fakültəsində və ya Akademik İnstitutunda müsahibədən keçmək lazımdır. Bu, elmi kadrların da-ha səmərəli hazırlanmasına imkan verəcək. Yuxarıda qeyd olunanlar uzun illərdir ki, dünyanın bir çox ölkələrində uğurla istifadə olunur və bakalavr-magistr-doktorantura sisteminin tərkib hissəsidir.

Vacib məsələ beynəlxalq elm əməkdaşlığıdır. Müasir elm kollektiv anlayışdır. Riyaziyyat kimi zahiren fərdi görünən bilik sahəsi belə indiki mərhələdə kollektiv anlayışdır. Bütün mühüm müasir elmi nailiyyətlər, hətta riyaziyyatda belə, kollektiv əməkələrə elde edilib. Həc bir onlayn imkanlar üz-üzə ünsiyəti əvəz edə bilməsə də, bununla belə, informasiya texnologiyalarının imkanları pandemiya zamanı müxtəlif qitələrdən olan alımlarə müəyyən dərəcədə birgə işləməyə imkanı verir. Aydınndır ki, bu gün ingilis dilini bilmədən beynəlxalq əlaqələri ineqşaf etdirmək mümkün deyil. Müasir elmi tədqiqatları ingilis dilindən istifadə etmədən təsəvvür etmek

çətindir, çünki demək olar ki, bütün aparıcı elmi jurnallar ingilis dilində nəşr olunur. Ona görə də müvafiq elmi ədəbiyyatı oxumadan elmi araşdırma aparmaq çətindir. 1970-ci illərdən əvvəl doğulmuş, xarici dil bilməyən alımları başa düşmək olar, çünki onlar başqa bir dövrə yaşayırlar və sovet dövründə bir çox elmi jurnallar rus diline tərcümə olundu. Halbuki 1970-ci illərdən sonra doğulan tədqiqatçılar müstəqilliyimizin 30 ili ərzində en azı ingilis dilində nəşr olunan elmi məqalələri, kitabları oxumağı öyrənməli idilər. Gençlərimiz həmçinin ineqşaf etməkdə olan ölkələrin gənc alımlarına kömək məqsədi daşıyan elmi təqaüdlər verən müxtəlif beynəlxalq təşkilatların, məsələn, Ford, Volkswagen, Humboldt və digərlərinin imkanlarından istifadə etməlidirlər. Çox vaxt biz mükafatlar və təqaüd anlayışlarını, məsələn, Humboldt Təqaüdü ilə Humboldt Mükafatını qarışdırırıq. Bundan tamamilə fərgli anlayışlardır. Humboldt Təqaüdü elmi kadrların hazırlanmasında kömək etmək üçün əsasən ineqşaf etməkdə olan ölkələrin nümayəndələrinə verilir. Bu gün dünyanın 130 ölkəsindən 35 000-dən çox Humboldt təqaüdü var ki, bu da Aleksandr Humboldt Fondu və ümumilikdə Almaniyanın gənc mütəxəssislərin hazırlanmasında müüm təhfəsini təsdiqləyir. Humboldt Mükafatına geldikdə onun laureatlarının sayı 5000-nə yaxındır. Bu, elm sahəsində çox mötəbər mükafatdır və elm adamlarına mühüm nailiyətlərə və dünya elmine verdiyi töhfələrə görə verilir. Təssüflər olsun ki, bütün elm tariximizdə bir nəfər də olsun Azərbaycan alımı bu yüksək mükafata layiq görülməyib. Bu illər ərzində gənc tədqiqatçılarımız Almaniyada işləmək və ixtisaslarını artırmaq imkanı verən Humboldt təqaüdü alıblar. Hesab edirəm ki, AMEA-nın elmi kadrlarının (magistrlerin, doktorların) hazırlanması üçün geniş proqramları malik olan Almaniyanın tanınmış DAAD təşkilatı (Deutscher Akademischer Austauschdienst, Alman Akademik Məbadilə Proqramları Fondu) ilə də əlaqələr qurması məqsədəyən olardı. Həmçinin Ümumdünya Elmlər Akademiyası (TWAS), Beynəlxalq Nəzəri Fizika Mərkəzi (ICTP) və digər beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən ayrılan və verilən təqaüdlərən və mükafatlardan yarananmaq lazımdır. Dünya Elmlər Akademiyası nəzdində Beynəlxalq Akademiyalar Assosiasiysi yaradılıb və AMEA bu quruma qoşulmalıdır. Bunun üçün Elmlər Akademiyamızın Nizamnaməsini ingilis dilinə tərcümə edib Akademianın saytında yerləşdirmek və TWAS ilə əlaqə saxlamaq lazımdır. Bu, bizə beynəlxalq elmi mühitə ineqrası etməyə imkan verəcək, bunsuz müasir elmin ineqşafını təsəvvür etmək çətindir.

İslahatlara tələsmək lazımdır, çünki dünəyada mövcud vəziyyət hər bir ölkədən elmi texnologiyaları ölkənin ineqşafına, iqtisadiyyatına uğurla tətbiq etməyi tələb edir və Elmlər Akademiyaları olmadan bunu etmək çətindir. Fransız bioloqu Jan Rostinin məşhur kəlamını xatırlatmaq istəyirəm: "İnsanlar insan olmadan önce elm onlara İlahi güc verdi". Bu, elmin ilahi qüdrətindən xəbər verir, və elm və müasir texnologiyaların dövlətimizin ineqşafına yönəldilməlidir. Bu prosesdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası böyük rol oynamalıdır, çünki bizim əsas məqsədimiz elmin bütün gücünü dövlətimizin möhkəlmənəsine və ineqşafına yöneltmekdir.

Asef HACIYEV
Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq
Təşkilatının Parlament
Assambleyasının baş katibi,
AMEA-nın akademiki, Dünya
Elmlər Akademiyasının üzvü

BEYNƏLXALQ ELMİ ƏMƏKDAŞLIQ

Genetik Ehtiyatlar İnstitutu ilə Pekin Genom İnstitutu arasında əməkdaşlıq əlaqələri genişlənir

AMEA-nın Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun icraçı direktoru, b.ü.f.d., dosent Mehrac Abbasov və İnsan genetikası laboratoriyasının müdürü Bayram Bayramov genom sahəsində dünyanın tanınmış və ən böyük elmi mərkəzlərindən biri olan Pekin Genom Institutunun Genomika bölməsinin əməkdaşı Eda Peng ilə görüşüb.

Görüşdə Mehrac Abbasov Genetik Ehtiyatlar İnstitutunda genom sahəsində aparılan tədqiqatlar haqqında məlumat verib. Qeyd edib ki, institutun Molekulyar genetika və genomika şöbəsində sanger və yeni nəsil sekvenserləri ilə təchiz edilmiş müasir laboratoriya, eləcə də İnsan genetikası və beynəlxalq kompüter genomikası laboratoriyaları fəaliyyət göstərir. Son beş ilde institutda buğda və arpa bitkisine aid minden artıq sort və formanın sekvens əsasında genotipləşdirilməsi, nar bitkisinin "Azərbaycan gülöşəsi" sortunun tam genomunun de-novo oxunması, narın altı sortunun və 60 eqilops nümunəsinin tam genomun re-sekvenslənməsi həyata keçirilib. Bundan başqa, in-sanda irsi və anadangelə xəstəliklər ilə əlaqəli olan müxtəlif genlərin sekvenslənməsi aparılıb və çox sayıda elmi məqalələr beynəlxalq jurnallarda yayımlanıb. Hazırda institutda genetika və genom sahəsində fundamental tədqiqatların aparılması üçün müasir infrastruktur və kadr potensialına malik olan bölgənin ən qabaqcıl elmi mərkəzlərindən biridir. Burada fəaliyyət göstərən alımlar hər il dünyanın nüfuzlu jurnallarında beynəlxalq məqalələr çap etdirir və onların əsərlərinə xarici alımlar tərəfindən yüzlər istinad edilir.

Pekin Genom Institutunun əməkdaşı Eda Peng Genetik Ehtiyatlar İnstitutu ilə elmi əlaqələrin ineqşaf etdirmək üçün geniş imkanlar olduğunu bildirib və təşkilatlarında aparılan tədqiqat və xidməti işlər haqqında məlumat verib.

Görüşdə əlaqələrin genişləndirilməsi və iki təşkilat arasında qarşılıqlı sefərlərin mütəmadi təşkil olunması məqsədilə əməkdaşlıq müqaviləsinin, eləcə də birgə beynəlxalq layihələrin hazırlanması üzrə razılıq elde olunub.

Sonra institut Molekulyar genetika və genomika şöbəsinin tərkibində fəaliyyət göstərən laboratoriyalara baxış keçirilib, İnsan genetikası laboratoriyasının müdürü Bayram Bayramov tibbi genetika və epigenetika sahəsində aparılan elmi-tədqiqat işləri və layihələr barədə məlumat verib.

Avropa İttifaqının Şərq programının qrup rəhbəri Coğrafiya İnstitutunda olub

Avropa İttifaqının "Təbii və texnogen xarakterli fəlakətlərin qarşısının alınması, hazırlıq və cavab tədbirləri" üzrə Şərq programının (PPRD East3) qrup rəhbəri Piter Qlerum AMEA-nın akademik H.Ə.Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunda olub.

Coğrafiya İnstitutunun əməkdaşları ilə görüşdə tərəflər arasında məmkün əməkdaşlıq perspektivləri müzakirə edilib, fəlakət risklərinin qiymətləndirilməsi, risk xəritələri və erkən xəbərdarlıq sistemləri sahələrində gələcək birgə fəaliyyət imkanları ilə bağlı geniş fikir mübadiləsi aparılıb.

Qeyd edək ki, sözügedən programının 3-cü mərhəlesinin əsas məqsədi Şərq Tərəfdəşliyi ölkələrində fəlakət risklərinin azaldılması və böhrlərin idarə edilməsi fəaliyyətinin gücləndirilməsi və Avropa İttifaqının Mülki Müdafiə Mexanizmi ilə regional əməkdaşlığın ineqşaf etdirilməsidir. Program çərçivəsində tərəfdəş ölkələrin müvafiq Mülki Müdafiə institutlarının fəlakət risklərinin qarşısının alınması, o cümlədən təbii və texnogen xarakterli fəlakətlərlə hazırlıq və cavab tədbirləri sahəsində bacarıqlarının artırılması və qeyd olunan sahələrdə milli inklüziv yanaşmanın təşviq etməklə, bütün müvafiq orqanları, vətəndaş cəmiyyəti, eləcə də elmi tədqiqat institutları arasında qarşılıqlı əlaqələrin gücləndirilməsi nəzərdə tutulur.

Yaponiyada fəaliyyət göstərən azərbaycanlı alim:

“Azərbaycana səfərimizin əsas məqsədlərindən biri AMEA ilə əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasıdır”

Yaponiyada fəaliyyət göstərən dünya şöhrəti azərbaycanlı alim, yeni nəsil display ekranları sahəsində tanınmış mühəndis, professor Xəlil Kələntər bütün dünyada geniş istifadə olunan texnologiyalardan olan fotoaparalar, kameralar, elektron şüa qurğuları, mikrosxemler, plazma monitorları, maye kristal monitorların hazırlanmasında böyük xidmətləri ilə seçilən alimlərimizdəndir.

Professor Xəlil Kələntər dünya elminə verdiyi böyük töhfələri, əldə etdiyi elmi nailiyyətləri nəzərə alınaraq bu günlərdə 27 mart - “Elm günü” münasibətile AMEA-nın Fəxri fərmanı ilə təltif edilib.

Alim hazırda Yaponiya İqtisadiyyat, Ticaret və Sənaye Nazirliyinin Yamaqata Universiteti ilə birgə icra etdiyi layihələrdə yaxından iştirak edir.

Çoxsaylı patent və ixtiyaların mülli fi olan, LCD monitorun əsas yaradıcılarından biri hesab edilen professor Xəlil Kələntərlə müsahibəni təqdim edirik:

- Xəlil bəy, bildiyimiz kimi, əldə etdiyiniz yüksək elmi nəticələrinizlə dünya elmi ictimaiyyət arasında böyük nüfuz qazanınızınız. Elmi və praktiki nailiyyətləriniz beynəlxalq elm aləmində yüksək qiymətləndirilir. Bu uğurlarınızın arxasında hansı məqamlar dayanır?

- Əldə etdiyim elmi uğurlar arasında ekran texnologiyalarının - LCD televizor, kompüter və mobil telefonların əsas hissələrindən birinin - maye kristal displeyin arxa fon işığılarının yaradılması əsas yerde dayanır. Tədqiqatlarının genişləndirilməsindən 1981-ci ildə Yaponiyaya gələrək burada on il Naqoya Universitetində çalışmağımın böyük rolü olub. Doktorluq dərəcəsinə Naqoya və Tohoku universitetlərində almışam.

Ekran texnologiyalarının hazırlanması istiqamətində apardığım tədqiqatları genişləndirmək üçün Yaponiyada bir şirkətə fəaliyyətə başladım. Bir heftə ərzində yeni texnologiyani işləyib hazırlamağım şirkət rəhbərliyinin böyük mərاغına səbəb oldu.

1995-ci ildən bəri LCD blokları üçün optik cihazlar və modullar üzərində çalışıram. “Fujitsu” şirkəti ilə əməkdaşlıq çərçivəsində işləyib hazırladığım nezəriyyə 1996-cı il oktyabr 13-də qəbul edildi. Dönyada ilk dəfə işıqla yönənləndirilən mikro-reflektorlu və mikro-deflektorlu optik ləvhələr yaratmışam. Bununla yanaşı, işıqla yönənləndirilən mikrostrukturlu funksional optik ləvhələrin ilk dizaynəri, mülli fi və istehsalçısıyam.

- Hərəmetli Xəlil bəy, əldə etdiyiniz elmi nailiyyətlərin əsas istiqamətləri hansılardır? Bu barədə məlumat verməyinizi istərdik.

- Məlum olduğu kimi, müsəris dövrde informasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT) sürətli inkişaf etməkdədir. Bu gün İKT-nin gündən-güne inkişaf etmesi yeni texnoloji nailiyyətlərin əldə edilməsinə səbəb olan əsas amillərdəndir. Biz də texnologiyaların inkişafına öz töhfəmizi vermək üçün bütün potensialımızı səfərber etmişik.

Qeyd edim ki, “SONY” şirkəti istehsal etdikləri texnologiyaların daha da

təkmilleşdirilməsi və keyfiyyətli elektronika brendi üçün tədqiqatların aparılması məqsədilə mənə müraciət etmişəm. Tədqiqatlarının neticəsi olaraq bu brenndlə, eləcə də “VAIO” notbuklarının konsepsiyasını hazırlamışam.

Hazırda elektronika mühəndisliyi, yeni nəsil ekranların yaradılması sahəsində 100-ə yaxın patentin, yapon dilində üç kitabın, dünyadan müxtəlif yelrində yayılmış 150-dən artıq elmi məqalənin müəllifiyəm. Həmçinin, yapon həmkarlarla birləlikdə altı kitabımdan da nəşr edilib. Elektronika, yeni nəsil display ekranları sahəsində mütəxəssis kimi əsərlərinin dünyasının bir çox dillərində, o cümlədən ingilis, yapon, Çin və Koreya dillərində dərc olunub. Mülli fi olduğum bir

sıra metodik vəsaitlər Yaponiyanın müxtəlif universitetlərində tədris vəsaiti kimi istifadə olunur. Həmçinin fəaliyyət göstərdiyim istiqamət üzrə mənə müvafiq beynəlxalq konfranslarda Yaponiyani temsil etmək hüquqу verilib.

- Məlum olduğu kimi, mülli fi olduğunu “Backlight unit” və “Backlight optics” texnologiyaları bütün dünya ölkələrində geniş istifadə olunmaqdadır. Bir qədər də bu texnologiyanın imkanlarından bahs edərdiniz.

- Bir çox portativ qurğularda LED-ekranlar işıqla təchiz edilmiş, bu səbəbdən onlar xarici işıq mənbələrindən işıqlandırma tələb edir. Müsəris ekranların eksəriyyəti işe integrasiya edilmiş işişi özündə ehtiva edir. LED işıqları (maye kristal displeyin arxa fon işıqları) televizor, kompüter və mobil telefonların əsas hissələrindən biridir. Arxa fon texnologiyalarından (“Backlight unit” və “Backlight optics”) hazırda smartfonlar, mobil telefon və kompüterlərde, həmçinin avtomobilərdə geniş istifadə olunur. Bu texnologiyalar kiçik ekranlarda, həmçinin kompüter monitorlarında və LED televizorlarda aşağı işıqlanma dərəcəsi şəraitində oxunmanın yaxşılaşdırılması üçün tətbiq olunur.

Xüsusilə qeyd etmək istərdim ki, iPhone-ların ilk seriyasının hazırlanmasına, iPod nano versiyasında təkmilleşdirildiyim bu texnologiyalardan istifadə olunub və onların her birinin patenti alınıb.

- Sizin fikrinizcə, Azərbaycan elmini dünya elmi səviyyəsinə qaldırmaq, onun yüksək inkişafına nail olmaq üçün hansı işlər görülməlidir?

- Azərbaycanda elmin inkişafına nail olmaq üçün ilk növbədə, elmi tədqiqatların prioritetləri müasir dünya elminin inkişaf səviyyəsi və tələbləri əsasında müəyyənlenir. Bu məqsədə fundamental elmlər üzrə tədqiqatların genişləndirilməsi, Azərbaycan elminin beynəlxalq elm məkanına integrasiyasının gücləndirilməsi vacib məsələlərdəndir.

Məlum olduğu kimi, İKT daxil olmaqla, müsəris texnologiyaların işləniləb hazırlanması qlobal səviyyədə inkişafın əsas şərtlərindən biri hesab olunur. Bu gün elmi-texniki tərəqqinin ən son nailiyyətlərinə əsaslanmaqla müsəris informasiya texnologiyalarının sürətli inkişaf etdiriləmisi Azərbaycan dövlətinin de qarşısında duran prioritət vəzifələrdən birinə

çevrilib. Son 15 ildə bu sahənin inkişaf etdirilməsi üçün ardıcıl addimların atıldığının şahidi oluruq.

Vurğulamaq istərdim ki, Azərbaycanda yerli texnologiyaların işləniləb hazırlanması və bu texnologiyaların tətbiqinin genişləndirilməsi ilə bu sahənin inkişafına təkan vermek olar. Düşünürəm ki, AMEA bu işlərde yaxından iştirak edən, elmimizdən dünya səviyyesində tanınmasına dəstək verən ən ali qurumlardandır.

- Azərbaycana səfəriniz çərçivəsində AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatları ilə nəzərdə tutulan əməkdaşlıq əlaqələri əsasən hansı istiqamətləri ehəta edir?

- Beli, Azərbaycana səfərimizin əsas məqsədlərindən biri AMEA-da texnologiya profili müvafiq elmi müəssisə və təşkilatlarla əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasıdır. Bu məqsədə AMEA Yüksək Texnologiyalar Parkı, İnformasiya Texnologiyaları Instituto və digər elmi qurumlarda görüşlər keçirilmiş, genis fikir mübadiləsi aparılmış və qarşılıqlı əməkdaşlığın perspektivləri müəyyənəşdirilmişdir.

Əməkdaşlıq əlaqələrinin əsas istiqamətlərini apardığım tədqiqatların neticələrinin, əldə etdiyim təcrübənin Azərbaycanla böülüsdürüləməsi təşkil edir.

- AMEA-nın aprelin 27-də keçirilən Ümumi Yığıncağında “Elm günü” münasibətilə AMEA-nın Fəxri fərmani ilə təltif edilmişsiniz. Bununla bağlı təssüratlarınızı bölüşməyinizi istərdik.

- Azərbaycan elminin dünya səviyyəsində tanidlılması istiqamətində bütün imkanlarımızı səfərber etmək qarşımıza qoyduğumuz ən mühüm vəzifelerindən biridir. Əsas məqsədimiz Azərbaycan elminin inkişafı namine bu istiqamətde yorulmadan çalışımaqdır. Təbii ki, bu yolda bize göstərilən her bir diqqət doğru yolda olduğumuza işarə verir və elmin dünya səviyyəsində tanidlılması istiqamətində yorulmadan, inamlı, etimadla çalışımağımıza bir stimul yaradır.

Bələ bir ali mükafatı, AMEA-nın Fəxri fərmanına layiq görülməyim mənəm üçün olduqca əlamətdar hadisədir, böyük qurur və xoşbəxtlikdir. Elmi fəaliyyətim göstərilən bıqqətə və dəyərə görə AMEA rehberliyinə, xüsusən AMEA-nın prezidenti vəzifəsinə icra edən akademik Arif Həşimova, vitse-prezidentlər İsa Həbibbəyli və Rəsim Əliquliyevə dərin minnətdarlığı bildirirəm.

- Öləkəndə yetişən gənc tədqiqatçılarla tövsiyələrinizi də bilmək maraqlı olardı.

- Əlbəttə, her bir sahədə olduğu kimi, elm sahəsində də çətinliklər rast gelmək mümkündür. Lakin bu çətinliklər gəncləri ruhdan salmamalı, çətin və şərəflə yolda uğur qazanmaq üçün əllerindən olan bütün vəsítələrdən istifadə etməli, problemlərdən çəkinməyərək xüsusi fundamental tətbiqi elm sahələrində özlərinə təsdiq etməyə maraqlı göstərməlidirlər.

Bunlarla yanaşı, gənclər tövsiyəm odur ki, beyinlərinin məhsulu olan ideyaların qeydini artırılcı adı, ata adı, soyadı, onun altında isə iş yeri, elmi dərecesi və elektron ünvanı göstərilməlidir. Tezisin metni 1 sahifədən artıq olmamalıdır. Tezislər mirzakazim220@mail.ru elektron ünvanına göndərilməlidir. Tezislərin qəbulunun son tarixi 30 iyul 2022-ci ildir.

MÜSABİQƏ

Şərqsünaslıq İnstitutu

AMEA akad. Z.M.Bünyadov adına Şərqsünaslıq İnstitutu aşağıdakı boş yerləri tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

İran filologiyası şöbəsi üzrə: şöbə müdürü - 1 yer
Din və ictimai fikir tarixi şöbəsi üzrə: böyük elmi işçi - 1 yer
Din və ictimai fikir tarixi şöbəsi üzrə: böyük elmi işçi - 1 yer

Sənədlər müsabiqənin tələblərinə uyğun olaraq, elan dərc edilən gündən 1 ay müddətində aşağıdakı ünvanla təqdim edilməlidir.

Ünvan: AZ-1143, Bakı şəhəri, H.Cavid prospekti 115, Akademiya şəhərciyi, Əsas bina, VII mərtəbə. Tel: 539-23-63

Folklor İnstitutu

AMEA Folklor İnstitutu aşağıdakı vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

Azsaylı xalqların folkloru şöbəsi: şöbə müdürü - 1 yer
aparıcı elmi işçi - 1 yer

Mifologiya şöbəsi: aparıcı elmi işçi - 1 yer

Cənubi Azərbaycan folkloru şöbəsi: aparıcı elmi işçi - 1 yer

Dədə Qorqud şöbəsi: aparıcı elmi işçi - 1 yer

Türk xalqları folkloru şöbəsi: baş elmi işçi - 1 yer

Mərasim folkloru şöbəsi: baş elmi işçi - 1 yer

Folklor və yazılı adəbiyyat şöbəsi: böyük elmi işçi - 1 yer

Müsabiqədə müvafiq sahədə təcrübəsi olan elmlər və felsefə doktorları iştirak edə bilərlər. Sənədlər (direktorun adına ərize, əmək kitabçasının surəti, diplomların surəti, elmi əsərlərin siyahısı, tərcüməyi-hal, kadrların şəxsi uqot vərəqi, 3x4 ölçüdə 2 fotosəkil) elan verildiyi tarixdən etibarən 1 ay müddətində təqdim edilməlidir.

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 8-ci Kiçik Qala küçəsi, 31. Folklor İnstitutu. Tel.: (+994 12) 492-92-48.

ELAN

Şərqsünaslıq İnstitutu

20 sentyabr 2022-ci il tarixində AMEA-nın akad. Z.Bünyadov adına Şərqsünaslıq İnstitutunun təşkilatçılığı ilə görkəmlı şərqsünas və maarifçi, Rusiya Elmlər Akademiyasının ilk azərbaycanlı üzvü və rus şərqsünaslıq elminin banilərindən biri, Britaniya Kral Şərqsüslər Cəmiyyətinin üzvü, Peterburq Universitetinin Şərqi dilləri fakültəsinin ilk dekanı Mirzə Kazimbəyin anadan olmasının 220 illiyi ilə əlaqədar “Mirzə Kazimbəy - 220” mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçiriləcək.

Şərqsünaslıq İnstitutu beynəlxalq konfransla əlaqədar tezislərin qəbulunu elan edir.

Tezislər Azərbaycan, türk, rus, ingilis, ərəb və fars dillərində qəbul olunur.

Məruzə tezisləri Microsoft Word redaktöründə “Times New Roman” şriftli - 12, sətirlərəsi interval 1.5 olmaqla yazılmalıdır. Mətnin evvelində orta böyük və tünd şriftle mərəzənin adı, altında sağ tərefdə kiçik və tünd şriftle müəllifin adı, ata adı, soyadı, onun altında isə iş yeri, elmi dərecesi və elektron ünvanı göstərilməlidir. Tezisin metni 1 sahifədən artıq olmamalıdır. Tezislər mirzakazim220@mail.ru elektron ünvanına göndərilməlidir. Tezislərin qəbulunun son tarixi 30 iyul 2022-ci ildir.

Təşkilat komitəsi tezislərin seçilməsi, mətnədə düzəlişlərin edilməsi və tezislərin geri qaytarılması hüququna malikdir. Tezislərin qəbulu ilə bağlı dəha ətraflı məlumatı orientalstudies.az saytından öyrənmək olar.

Ünvan: Bakı şəhəri, H.Cavid pr. 117 (AMEA-nın Əsas binası, VII mərtəbə, akademik Z.Bünyadov adına Şərqsünaslıq İnstitutu, 715-ci otaq)
Tel.: (+994 55) 392 96 41

Dilçilik İnstitutu

Dilçilik İnstitutunda “Xurşidbanu Natəvanın poetik dili və Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi məsələləri” mövzusunda elmi sessiya keçiriləcək.

AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunda 18 may 2022-ci il tarixində saat 11:00-da Xurşidbanu Natəvanın 190 illik yubileyinə həsr olunan “Xurşid

Торжество политики великого лидера

В НАНА состоялась конференция "Гейдар Алиев: учение о государственности и современность"

В канун 99-летия со дня рождения общенационального лидера Азербайджана Гейдара Алиева в Президиуме НАНА состоялась конференция "Гейдар Алиев: учение о государственности и современность", посвященная этой знаменательной дате. Перед началом мероприятия минутой молчания была почтена память великого лидера и шехидов, отдавших свои жизни в борьбе за территориальную целостность Азербайджана.

Открыв мероприятие вступительным словом, и.о. президента НАНА, академик Ариф Гашимов рассказал об исторических заслугах великого лидера Гейдара Алиева, который является архитектором и строителем нашего независимого государства, перед азербайджанским народом, его огромной роли в сфере научного, политического, экономического и культурного развития страны, в том числе и в деятельности НАНА. Академик Гашимов сообщил, что благодаря мудрой политике и исторической дальновидности великого лидера Гейдара Алиева была воплощена в жизнь идея национальной государственности, а также мечта нашего народа об обретении независимости и построении современного Азербайджанского государства.

Новый этап в развитии НАНА

По словам исполняющего обязанности главы НАНА, в период своего руководства Азербайджаном всемирно известный политический деятель Гейдар Алиев с большой заботой и вниманием относился к развитию науки в стране, в том числе и НАНА. После прихода великого лидера к власти во-

второй раз была устранена угроза закрытия Академии наук, начался новый этап развития отечественной науки. "В результате успешного продолжения внутренней и внешней политики общенационального лидера Гейдара Алиева, которое осуществляется Президентом Ильхамом Алиевым, Азербайджан добился важных исторических успехов, а Победа, одержанная в ходе 44-дневной Отечественной войны, является торжеством политики великого лидера", - резюмировал он.

Затем с докладом "На пути к независимости: от Гейдара Алиева к Ильхаму Алиеву" выступил вице-президент НАНА, академик Иса Габиббейли. Говоря о заслугах общенационального лидера на пути к нашей независимости, академик Габиббейли сообщил, что гениальный политический деятель Гейдар Алиев еще в период своего руководства Азербайджаном в советские годы уделял большое внимание подготовке высокоспециализированных военных кадров и оказал большое содействие открытию Военного лицея имени Джамшида Нахчыванского, а добившись включения азербайджанского языка в качестве государственного в Конституцию Азербайджана 1978 года, великий лидер заложил фундамент государственной независимости нашей страны.

Отметив, что непреходящей заслугой общенационального лидера Гейдара Алиева перед нашим народом является и формирование в стране идей азербайджанства еще в советские годы, академик Иса Габиббейли добавил, что по этой причине Азербайджан был на шаг впереди других постсоветских республик с точки зрения определения национальной идеологии после об-

ретения независимости: "Гениальный политический деятель Гейдар Алиев является основателем как независимого Азербайджанского государства, так и государственной идеологии Азербайджана. В первые годы независимости великий лидер решительно, последовательно и целенаправленно претворял в жизнь все мероприятия, направленные на политическое, идеологическое, экономическое развитие Азербайджана, а также на усиление военной мощи страны. Формирование основ политического суверенитета Азербайджана и принятие Конституции независимого государства - важные шаги, сделанные общенациональным лидером для укрепления политической независимости страны".

Манифест независимости

Также вице-президент говорил о значении подписанного в 1994 году "Контракта века", который является важным проектом, нацеленным на обеспечение экономического суверенитета, и подчеркнул, что, будучи договором, имеющим огромное международное значение, этот документ считается манифестом независимости Азербайджана, в свете которого мировые державы вновь признали государственную независимость нашей республики.

Говоря о важных мероприятиях, реализованных с целью восстановления государственности независимого Азербайджана, академик Иса Габиббейли особо отметил, что 17 ноября 1990 года на сессии Верховного совета Нахчывана по инициативе общенационального лидера Гейдара Алиева трехцветный флаг, являющийся одним из основных атрибутов нашей независимости, был принят в качестве государственного флага Нахчыванской Автономной Республики. Кроме того, по мнению ученого, в результате неустанной деятельности великого лидера были осуществлены земельные реформы, реализованы мероприятия по построению национальной армии, переходу к рыночной экономике, формированию частного сектора в стране, и все эти важные шаги обеспечили экономическую независимость республики.

Вице-президент НАНА добавил, что, являясь создателем и исполнителем концепции внешней политики Азербайджана, общенациональный лидер Гейдар Алиев привлек в республику многочисленных партнеров, наладил связи со многими странами мира и добился признания Азербайджана в качестве независимого государства.

Говоря о заслугах Президента Ильхама Алиева, являющегося блестящим примером исторической преемственности, докладчик подчеркнул, что глава государства, будучи достойным продолжателем традиций, заложенных великим лидером Гейдаром Алиевым, еще больше обогатил его наследие и поднял авторитет республики на международной арене: в результате целенаправленных реформ, проводимых главой государства, в стране успешно развивается экономика, претворяется в жизнь политика толерантности и мультикультурализма, формируется политическая солидарность.

(продолжение на стр. 14)

От строительства современного государства к Великой Победе

стр. 14 ⇨

На соискание Государственной премии Азербайджанской Республики

стр. 15 ⇨

Расширяя научные связи

стр. 15 ⇨

В бассейне Средней Куры

стр. 16 ⇨

Торжество политики великого лидера

В НАНА состоялась конференция "Гейдар Алиев: учение о государственности и современность"

(начало на стр. 13)

Отметив, что одной из важнейших заслуг великого лидера является признание Карабаха во всем мире в качестве исконной азербайджанской земли, вице-президент подчеркнул, что в ходе 44-дневной Отечественной войны достойный продолжатель идей общенационального лидера Президент Ильхам Алиев еще раз доказал историческую принадлежность Карабаха Азербайджану.

Далее с докладом "Слово об общенациональном лидере" выступил генеральный секретарь Парламентской ассамблеи Организации черноморского экономического сотрудничества, академик Асаф Гаджиев. Докладчик сообщил, что благодаря своей дальновидности, решимости, стойкости и широкому кругозору великий лидер Гейдар Алиев снискал всемирную известность в качестве успешного главы государства, яркого политического лидера и дипломата. "Общенациональный лидер, - отметил профессор Гаджиев, - всегда видел Азербайджан сильным независимым государством, выдвигаемые им перед советским руководством настойчивые требования привели к открытию в республике ряда промышленных и производственных учреждений, имеющих стратегическое значение, а проводимые

им эффективные реформы привели к тому, что в кратчайшие сроки наша страна заняла одно из первых мест среди республик бывшего СССР по показателям экономического развития".

В соответствии с новыми реалиями

Докладчик сообщил, что по инициативе и благодаря стараниям выдающегося государственного деятеля Гейдара Алиева в период СССР был создан Военный лицей имени Джамшида Нахчыванского, что было важным историческим событием, и подчеркнул, что через 50 лет после основания лицея именно благодаря воспитанникам этого учреждения - солдатам и офицерам - наш народ одержал историческую Победу в 44-дневной Отечественной войне.

Академик Асаф Гаджиев отметил: "Великий государственный деятель, имеющий огромные заслуги в сохранении наших национально-нравственных ценностей и развития культуры Азербайджана, всегда гордился своей национальной принадлежностью, трудился во имя сохранения и передачи следующим поколениям многовековой культуры и духовных ценностей азербайджанского народа. В настоящее время проводимая великим лидером политика успешно претворяется в жизнь Президентом Ильхамом Алиевым в соответствии с новыми реалиями.

В фонд ЦНБ переданы книги об исторической Победе Азербайджана

В фонд "Герои Карабахской войны" Центральной научной библиотеки (ЦНБ) НАНА переданы книги, посвященные Победе Азербайджана во Второй Карабахской войне.

Среди изданий - книги "Великое возвращение", "Наша великая Победа", "Мемуары победы. Бойцы о полководце и войне", "История Отечественной войны. Фактор личности" и др. Эти книги, отражающие славную Победу нашей армии, включены также в базу Национальной цифровой памяти.

зидентом Ильхамом Алиевым. Сегодня каждый из нас, будучи гражданином Азербайджана, с благодарностью и глубоким уважением чтит память общенационального лидера Гейдара Алиева".

На конференции с докладами также выступили заведующая отделом Института литературы имени Низами Гянджеви, доктор филологических наук Эльмира Акимова ("Гейдар Алиев и азербайджанская литература"), исполнительный директор Института химии присадок, доктор химических наук Афсун Суджаев ("Роль Гейдара Алиева в развитии химической промышленности в Азербайджане"), ведущий научный сотрудник Института радиационных проблем (ИРП), доктор физических наук Эльчин Гусейнов ("Азербайджанская наука: от Гейдара Алиева к Ильхаму Алиеву") и заведующий отделом Высшей аттестационной комиссии при Президенте Азербайджанской Республики, ведущий научный сотрудник ИРП, доктор физических наук Сакин Джабаров ("Гейдар Алиев и азербайджанская армия"). Докладчики говорили о проводимой великим лидером успешной политике в соответствующих сферах и полученных достижениях.

В заключение мероприятия выступили вице-президент НАНА, академик Дильтагам Тагиев и советник НАНА, академик Ягуб Махмудов, которые рассказали о многогранной деятельности гениального политического деятеля Гейдара Алиева, его заслугах перед азербайджанским народом и государством, поделились своими воспоминаниями. Подчеркивалось, что общенациональный лидер Гейдар Алиев посвятил всю свою жизнь благополучию и процветанию Азербайджана, трудился во имя развития республики и сделал все для нашего народа. Сегодня политический курс великого лидера успешно продолжается Президентом Ильхамом Алиевым в соответствии с новыми реалиями.

Доблесть азербайджанского оружия

В Национальном музее истории Азербайджана НАНА продолжается подготовительная работа к выставке, посвященной декоративному оформлению азербайджанского оружия.

Оружие XVIII - XIX веков (свыше 250 экспонатов) будет представлено в двух залах на сорока витринах. Экспонаты, представленные на выставке - это холодное и огнестрельное оружие, защитная одежда, флаги и др. - хранятся в особых фондах музея.

Как сообщает пресс-служба музея, открытие выставки состоится в ближайшее время.

От строительства современного государства к Великой Победе

Академик Ариф Гашимов принял участие в конференции, посвященной великому лидеру Гейдару Алиеву

6 мая прошла организованная Центральным аппаратом партии "Ени Азербайджан" (ПЕА) конференция на тему "Политика Гейдара Алиева: от строительства современного государства к Великой Победе", посвященная 99-й годовщине со дня рождения великого лидера Гейдара Алиева.

Вначале минутой молчания была почтена память общенационального лидера Гейдара Алиева и шехидов, отдавших свои жизни за территориальную целостность Азербайджана. Затем был продемонстрирован фильм, посвященный жизни и деятельности великого лидера.

Выступая на конференции со вступительной речью, заместитель председателя ПЕА - руководитель Центрального аппарата Таир Будагов отметил, что благодаря целеустремленной политике двух ярких личностей нашей многовековой истории государственности - общенационального лидера Гейдара Алиева и Президента Ильхама Алиева Азербайджан превратился в сильное государство, влиятельную страну в мире.

По его словам, неоспоримой истиной является то, что реалии современного Азербайджана, вершина независимости истории Азербайджана связаны с именем, политикой и деятельностью Гейдара Алиева: "Он в подлинном смысле слова является создателем независимого Азербайджанского государства, спасителем азербайджанцев мира. Богатое политическое наследие и вечно живые идеи Гейдара Алиева являются неиссякаемым духовным наследием нашего народа, путем, ведущим его к национальному прогрессу. Политика Гейдара Алиева, как путь, ведущий Азербайджан от спасения к прогрессу, от прогресса к победе, составляет основу наших грандиозных достижений. Современный Азербайджан, уверенно и решительно шагающий на пути развития на основе идей и богатого наследия государственности великого лидера, переживает самый могущественный период своей истории, современный облик нашей страны, ее место и роль в политической системе мира воодушевляют наш народ, создают большую веру в будущее. Великий лидер проделал беспрецедентную работу для развития Азербайджана, обеспечения национальной солидарности, сохранения государственных интересов и традиций государственности на всех этапах своей деятельности и добился больших успехов. Поэтому период правления Гейдара Алиева в нашей многовековой истории является летописью государства Азербайджана".

Таир Будагов подчеркнул, что строительство современного и независимого государства в Азербайджане, безусловно, связано с именем общенационального лидера Гейдара Алиева: "Его достойный преемник Ильхам Алиев по воле народа был избран Президентом, после чего была заложена основа нового этапа в развитии нашей страны. Азербайджан своей политической, экономической силой, военной мощью и духом, решимостью нашего народа на борьбу стал уверенно продвигаться на пути покорения новых вершин. А самое главное, великая Победа, завоеванная под руководством Президента, победоносного Верховного главнокомандующего Ильхама Алиева, является источником гордости нашего народа и выражением могущества нашего государства. Это также является торжеством идей Гейдара Алиева, вершиной истории государственности.

Современный сильный, могущественный, влиятельный и победивший Азербайджан, каким его хотел видеть великий лидер, продолжает уверенно и решительно двигаться по пути, определенному Гейдаром Алиевым. С уверенностью можно сказать, что Азербайджан, обеспечивший свою территориальную целостность, превратившийся в лидирующее государство региона, - центр региональной силы, он будет покорять новые вершины, навечно впишет свое имя в историю!"

Далее на конференции член правления ПЕА, депутат Милли Меджлиса Хикмет Мамедов выступил с докладом "Народ-Гейдар, Гейдар-Народ - единство, испытанное временем", ректор Бакинского государственного университета Эльчин Бабаев - с докладом "Гейдар Алиев - покровитель науки и образования", председатель Хатагинской районной организации ПЕА Вугар Рагимзаде - с докладом "Партия "Ени Азербайджан" - наглядное свидетельство приверженности политическому курсу великого лидера" и член Ревизионной комиссии ПЕА, председатель Комитета по природным ресурсам, энергетике и экологии Милли Меджлиса Садиг Гурбанов - с докладом "Политика управления и преемственности Гейдара Алиева".

Отметим, что на конференции принял участие и и.о. президента НАНА, академик Ариф Гашимов.

<https://azertag.az>

Работы, представленные на соискание Государственной премии Азербайджанской Республики

Монография "Явления переноса в дисперсных средах" (на английском языке, London - New-York, CRC Press) и совокупность трудов по фундаментальным исследованиям в области нефтяных дисперсных систем (авторы: Гурдат Келбалиев, Дильгам Тагиев, Сакит Расулов).

Объявленный UNESCO 2022-ой год Годом фундаментальной науки выдвигает на передний план большой интерес к фундаментальным исследованиям в процессе инновационного развития. Успехи фундаментальных наук, играющих роль локомотива в научном прогрессе, создают огромные возможности для создания новых научно-кемических современных технологий и процессов.

Среди работ, представленных на соискание Государственной премии Азербайджанской Республики в области науки, техники, архитектуры, культуры и литературы, особое внимание привлекает монография "Явления переноса в дисперсных средах" (на английском языке, London - New-York, CRC Press) и совокупность трудов по фундаментальным исследованиям в области нефтяных дисперсных систем, представленных Институтом катализа и неорганической химии Национальной академии наук Азербайджана и посвященная решению многих фундаментальных проблем в области моделирования, расчета и проектирования современных научно-кемических процессов и технологий с участием нефтяных дисперсных систем.

Запасы тяжелых высоковязких нефтей, проявляющие неньютоныевые свойства, в мире, в том числе и в Азербайджане - огромное количество, хотя их использование ограничивается отсутствием эффективных технологий добычи, транспорта и переработки. Тяжелые высоковязкие нефти, представляющие собой нефтяные дисперсные системы, характеризуются достаточно высоким содержанием асфальто-смолистых веществ и парафинистых соединений, а также твердой фазы, склонных к образованию различных физических структур и агрегатов. Этот фактор существенно влияет на реологические и физические свойства нефти и, в первую очередь, на ее эффективную вязкость и диффузию, что существенно осложняет процесс их добычи, транспорта, хранения и переработки. Вместе с тем существует множество возможностей для улучшения

ния реологических свойств, важных для добычи и транспорта нефти, а также ее переработки.

Проведенные в последние годы теоретические исследования авторов были связаны с разработкой моделей нелинейной фильтрации тяжелых нефтей в пористой среде нефтяного пласта, с гидродинамикой и реологией течения, с явлениями переноса и осаждения частиц из нефтяного потока, которые успешно использованы для решения практических задач. Следует отметить, что течение тяжелых нефтей в транспортных трубах и нефтяных оборудованиях сопровождается негативным фактором, вытекающим в результате осаждения асфальто-смолистых веществ и парафиновых соединений на внутренней поверхности труб и оборудования за счет диффузии и гравитации, что приводит к увеличению энергетических затрат на прокачку единицы продукции.

Разработанные модели были успешно использованы в различных странах мира, в том числе Американским институтом аэродинамики и астронавтики для решения проблемы кипения жидкости в условиях космической невесомости (2010-2012), и были положены в основу докторской диссертации университетов Bergen (Норвегия, 2009), Nottingham и Canterbury (Англия, 2010-2011) и других стран. В нашей республике разработанные модели были успешно использованы для расчета и интенсификации процессов разделения нефтяных эмульсий, а также для интенсификации процесса первичной переработки тяжелой нефти с учетом рециркуляции.

Нефтяные дисперсные системы или тяжелые нефти представляют собой совокупность несущей фазы - жидкую нефть и дисперсной фазы, состоящей из множества частиц и включений различного агрегатного состояния. Дисперсная фаза в нефти включает

макрочастицы типа капли воды, газовые пузыри, твердые частицы (песок, глина) и растворенные в ней микрочастицы - асфальты, смолы, кристаллы парафинов, появляющихся при низких температурах, что придает тяжелым нефтям высокую вязкость. Физическое состояние нефтяной дисперсной системы определяется количественным содержанием дисперсной фазы и размерами частиц разного сорта и природы. Структурная эволюция в неравновесных нефтяных дисперсных системах связана с непрерывным взаимодействием между частицами, приводящими к образованию более сложных и неупорядоченных структур различного уровня (агрегаты, кластеры агрегатов и т.д.) в результате протекания скачкообразных процессов коагуляции, агломерации и разрушения. Проведенные в этой области исследования направлены на разработку феноменологических моделей гидродинамики, тепло- и массопереноса при течении тяжелых нефтей, а также их реологии и разработке новой модели фильтрации и гидравлической диффузии нефти в пористой среде.

Результаты по исследованию нефтяных дисперсных систем опубликованы в таких международных индексированных журналах, как Chemical Engineering Science, Aerosol Science, Powder Technology, Journal of Dispersion Science and Technology, Colloid and Surface Science, "Теоретические основы химической технологии", "Инженерно-физический журнал", "Нефтепромысловое дело", "Оборудование и технология для нефтегазового комплекса" (Россия) и т.д.

Результаты исследований также опубликованы во многих монографиях: "Гидродинамика и массоперенос в дисперсных средах", Санкт-Петербург, 2014, 567 с.; "Нефтяная гидродинамика", Москва, 2015, 352 с.; "Механика и реология нефтяных дисперсных систем", Москва, 2017, 462 с.; "Явление переноса в дисперсных средах" (Transport Phenomena in Dispersed Media, London - New York, 2019); "Реология структурированных нефтяных эмульсий", (Rheology of structured oil emulsions, London, 2021).

Представленная монография авторов "Transport Phenomena in Dispersed Media" (London - New York, CRC Press, 2019, 434 pages) была издана одним из наиболее влиятельных академических изданий Taylor & Francis Group в США и распространена в страны Северной и Южной Америки, в

Англии и Европе, в Австралии и Новой Зеландии. В печати имеется очень много положительных отзывов о данной монографии. Следует отметить отзыв президента Академии естественных наук России, профессора О.А.Кузнецова, ректора Государственного нефтяного технического университета, академика Р.Н.Бахтизина, а также отзывы, опубликованные в журналах "Нефтепромысловое дело", "Нефтегазовое дело", "Инженерно-физический журнал" и во многих других интернет-страницах.

Монография представляет научный и практический интерес для специалистов в республике и за рубежом, занимающихся проблемами добычи, транспорта и переработки тяжелых нефтяных дисперсных систем, а также будет полезной для студентов, магистрантов, докторантов и инженеров технологических специальностей и является вкладом азербайджанских ученых в мировую науку в этой области.

Авторы работы, представленной на соискание Государственной премии Азербайджанской Республики, являются достаточно известными учеными в общественной и научной жизни страны.

Академик Дильгам Тагиев является автором 28 монографий, книг и учебников, 65 патентов и 530 напечатанных за рубежом статьей (всего 830), единственный азербайджанский химик, удостоенный премии имени Комсомола СССР в 1983 году. Индекс Хирша (h-index) 16, i10-index 34.

Член-корреспондент Национальной академии наук Азербайджана Гурдат Келбалиев - автор 9 монографий, 14 патентов и 220 трудов, напечатанных за рубежом (всего 270). h-index 12.

Профессор Сакит Расулов автор 12 монографий, 14 патентов и 135 статей, напечатанных за рубежом (всего 250). h-index 8.

В заключение отметим, что опубликованные в международных изданиях монографии (общий объем 1 850 стр.) и более 30 статей в индексированных международных журналах, охватывающих исследования в области нефтяных дисперсных систем, по научному уровню и значению вполне соответствуют требованиям для присуждения Государственной премии Азербайджана в области науки, техники, архитектуры, культуры и литературы.

Ариф ГАШИМОВ, академик, и.о. президента НАН Азербайджана, Фахраддин КАДИРОВ, академик, директор Института нефти и газа

В НАНА состоялась встреча вице-президента НАНА, академика Ибрагима Гулиева с главой Тбилисского регионального офиса Германской службы академических обменов (DAAD) Гебхардом Реулом и координатором образовательных и стипендиальных программ офиса в Азербайджане Севяр Гараевой.

В мероприятии также приняли участие заведующий научно-организационным отделом Президиума НАНА, доктор философских наук, доцент Рустам Рустамов и завотделом международного научного сотрудничества, доктор философских наук, доцент Эсмира Алирзаева.

По словам академика Гулиева, научные учреждения академии имеют широкие связи с различными немецкими научными структурами в области нефтехимических процессов, цифровых технологий, искусственного интеллекта, машинного обучения,

Расширяя научные связи

Обсуждены возможности сотрудничества между НАНА и Германской службой академических обменов

биомедицины, продовольственной безопасности, которые необходимо укреплять и далее.

Гебхард Реул, в свою очередь, сообщил, что Бакинское информационное бюро DAAD было объединено с региональным центром, которые стали функционировать в других странах. "Мы заинтересованы, - подчеркнул он, - в расширении научных и образовательных связей между Германией и Азербайджаном, а стипендиальные программы DAAD продолжают поддерживать обмен азербайджанскими студентами, учеными и специалистами. Кроме того, в Германии существуют краткосрочные и долгосрочные индивидуальные стипендиальные программы для проведения ис-

следований в Германии, а также программы поддержки обучения немецких профессоров в Азербайджане, прием заявок на которые начнется в ноябре".

Далее доцент Рустамов проинформировал об опыте взаимодействия с DAAD в области космических исследований, сообщив, что в этом направлении подписан документ о сотрудничестве и внеся предложения по расширению германо-азербайджанских научных связей.

О совместных исследованиях, проводимых НАНА с различными европейскими научными и образовательными учреждениями, присутствующих проинформировала завотделом международного научного сотрудничества Эсмира

Алирзаева. Она отметила успешный опыт программы двойной докторантуры, реализации программы магистратуры в НАНА и тот факт, что выпускники обучаются на уровне докторантуры в ведущих учебных заведениях мира, а также предложила использовать программы DAAD для привлечения немецких профессоров.

Отметим, что в ходе встречи было решено провести информационный онлайн-день для предоставления исследователям подробной информации о программах и правилах подачи заявок. А в завершение мероприятия Гебхард Реул пригласил руководство НАНА на ионскую церемонию открытия Тбилисского регионального офиса.

Предстоит определить последствия и риски

Расширяется международное сотрудничество институтов НАНА

Недавно в академическом Институте генетических ресурсов (ИГР) в научной командировке побывала сотрудник отдела геномики Пекинского института генома (одного из крупнейшего мирового научного центра в этой сфере) Эда Пэн. Китайский ученый встретилась с руководством и ведущими специалистами ИГР.

В ходе встречи исполнительный директор института, доктор философии по биологии Мехрадж Аббасов проинформировал об исследованиях, проводимых в нашей стране в области генома, и отметил, что в институтских отделах - молекулярной генетики и геномики функционирует современная лаборатория, оснащенная сэнгерами и секвениаторами нового поколения, а также лаборатории генетики человека и международной компьютерной геномики.

По словам Аббасова, за последние пять лет азербайджанскими генетиками проведено последовательное генотипирование более тысячи сортов и форм пшеницы и ячменя, определен полный геном граната сорта "Азербайджан полейшес" и секвенирование полного генома еще шести сортов граната и шестидесяти сортов эгипетса (род однолетних трав семейства злаковых).

Современная инфраструктура, кадровый потенциал

"Кроме того, - поделился специалист, - секвенированы и другие гены, связанные с наследственными и врожденными заболеваниями у человека, а в авторитетных международ-

ных научных журналах опубликовано множество научных статей со ссылками на результаты работ наших ученых, что лишний раз свидетельствует, что институт является одним из ведущих научных центров региона с современной инфраструктурой и кадровым потенциалом для проведения фундаментальных исследований в области генетики и генома.

В свою очередь Эда Пэн рассказала о научных исследованиях в организации, которую она представляет и заверила, что видит большие перспективы и возможности для развития научных связей с азербайджанскими коллегами. В итоге после ознакомления с научно-исследовательской работой лаборатории генетики человека и проектах в области медицинской генетики и эпигенетики, о которых рассказал ее заведующий Байрам Байрамов, стороны договорились о разработке соглашения о сотрудничестве, а также совместных международных проектах по расширению связей и организации регулярных взаимных визитов между двумя организациями.

Большие перспективы

Возможные перспективы сотрудничества во время посещения Института географии имени академика Гасана Алиева руководителем группы Восточной программы Европейского Союза по предотвращению, подготовке и реагированию на природные и техногенные катастрофы (PPRD East3) Петером Глерумом обсудили и географы.

Так, стороны договорились о будущей совместной деятельности в области оценки рисков бедствий, а также систем раннего оповещения.

Собственно, снижение риска бедствий и управление кризисными ситуациями в странах Восточного партнерства, а также развитие регионального сотрудничества с Механизмом гражданской обороны Европейского Союза и есть основная цель третьего этапа программы, в рамках которой планируется привлечение соответствующих институтов гражданской обороны стран-партнеров к предотвращению рисков бедствий, в том числе, к наращиванию потенциала реагирования на стихийные и техногенные катастрофы, а также к продвижению национального инклюзивного подхода в этих областях.

За счет активного взаимодействия

Лучше наука и технологии - лучше жизнь

Генеральный директор Парка высоких технологий (ПВТ) НАНА, доктор философских наук Васиф Аббасов направил поздравительное письмо президенту Корейского института научно-технической политики (STEPI), профессору Мун Ми Ок по случаю 35-летия со дня основания структуры, в котором пожелал новых достижений.

Отметив, что STEPI, специализирующийся на научно-технической политике, сыграл важную роль в предоставлении технического опыта для Республики Корея по различным социальным и экономическим вопросам, связанным с научно-технической деятельностью, на основе обширных возможностей для исследований и разработок, гендиректор парка подчеркнул, что эта структура прилагает значительные усилия для повышения национальной конкурентоспособности Кореи за счет управления знаниями и активного взаимодействия между государством и промышленностью, особенно в области развития науки и технологий, цифровой трансформации на основе передовых инноваций в области исследований и разработок, экономики промышленности, региональных и глобальных вопросов, реализации политики в области биодоровья, изменения климата, защиты жизни и т.д.

"Неслучайно главная цель STEPI, основанная на лозунге "Лучше наука и технологии - лучше жизнь", может стать глобальным мозговым центром национальной инновационной политики, основанной на науке и технологиях", - говорится в письме Аббасова.

Также он отметил, что двустороннее сотрудничество между ПВТ и STEPI, которому в этом году исполняется шесть лет, будет дополнительно расширено в рамках проекта "Операционная программа Парка высоких технологий НАНА: применение и наращивание потенциала", охватывающего 2022-2024 гг.

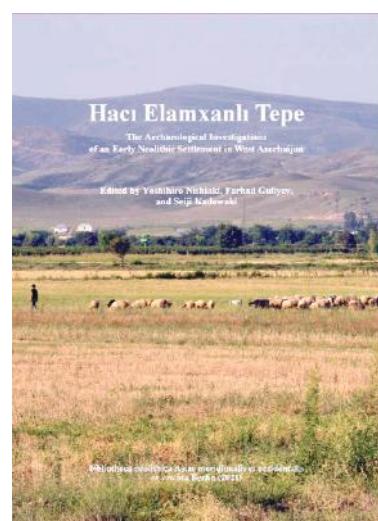
В бассейне Средней Куры

В Германии вышла книга об одном из древнейших археологических памятников Азербайджана

Результаты второго фундаментального труда, посвященного результатам археологических исследований, проведенных азербайджанскими и японскими специалистами на территории нашей страны за последние пятнадцать лет, были опубликованы в виде монографии в германском издательстве "Берлин" на английском и азербайджанском языках.

Книга "Haci Elamxanli Tepe. Archaeological Investigations of an Early Neolithic Settlement in West Azerbaijan" ("Холм Гаджилямханлытепе. Археологические исследования в поселении раннего неолита в Западном Азербайджане") посвящена исследованию 8000-летнего неолитического поселения Гаджилямханлытепе, которое находится в Товузском районе.

Ее авторы - заведующий отделом Института археологии, этнографии и нтропологии НАНА, доктор философии по истории Фархад Гулиев, профессор доисторической археологии Токийского университета, директор археологического музея этого института

Йошихиро Нишиаки, а также его ассистент, доцент Нагойского университета Сейджи Кадоваки.

Связь культур

Монография, состоящая из 236 страниц с более чем ста иллюстрациями высокого качества, повествует мировому научному сообществу о результатах археологических и археометрических исследований памятника Гаджилямханлытепе, считающегося са-

мым ранним неолитическим поселением Южного Кавказа. В издании также освещены современный и древний ландшафт памятника, костяные и каменные орудия труда людей эпохи неолита, особенности технологии производства и рисунка керамики, результаты макроботанического и палеозоологического анализа биофактов и другие научные результаты. В исследовании подчеркивается связь ближневосточных неолитических культур с бассейном Средней Куры на Южном Кавказе и уникальность Гаджилямханлытепе.

Изучая древнюю индустриальную экономику

Отметим, что у Фархада Гулиева и профессора Нишиаки, которые ведут совместные исследования на протяжении последних нескольких лет, наработан и опыт совместных публикаций. Так, по случаю 8-тысячелетия другого уникального археологического памятника Азербайджана (и тоже неолитического периода, и тоже расположенного в Товуз-

ском районе) в прошлом году в известном международном научном издательстве Archaeopress (Оксфорд, Англия) ими была выпущена в свет фундаментальная монография "Гейтепе: неолитические исследования в бассейне Средней Куры в Азербайджане".

Согласно принятой международной практике распространения книг, и вновь изданная вторая фундаментальная монография по исследованию раннего неолитического памятника Гаджилямханлы будет разослана в научные библиотеки научных центров мира.

А изучением особенностей древней индустриальной экономики, которая способствовала социально-экономическому развитию Кавказа во время совместных исследований в азербайджанских поселениях раннего неолита, к которым относятся эти два памятника, японские и азербайджанские археологи занимаются с 2008 года.

Старейшее поселение региона

Археологические раскопки в Товузском районе, вдоль среднего течения Куры, пока-

зали, что самые древние признаки сельского хозяйства стали известны в регионе более 8 тыс. лет назад. По результатам недавних исследований в регионе, удалось установить появление ранней сельскохозяйственной культуры в регионе в результате взаимоотношений местного населения с жителями Анатолии.

Археологические раскопки были проведены, кроме Гейтепе и Гаджилямханлытепе, на Ментеше и Кичиктепе. Цель всех этих исследований - изучение экономических и религиозно-идеологических позиций наших предков, входивших в состав племен ранней сельскохозяйственной культуры. К примеру, будучи одним из крупнейших поселений на Южном Кавказе, Гаджилямханлытепе является также старейшим неолитическим поселением региона, а Ментеш - единственным памятником в регионе, где была найдена неолитическая гробница.

Галия АЛИЕВА

Редакционная коллегия:

Ариф Гашимов, Иса Габибейли, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев, Адиль Гарипов, Фикрет Алиев, Исмаил Гаджиев, Fuad Aliyev

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул.Истиглалият, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "CBS".
Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000